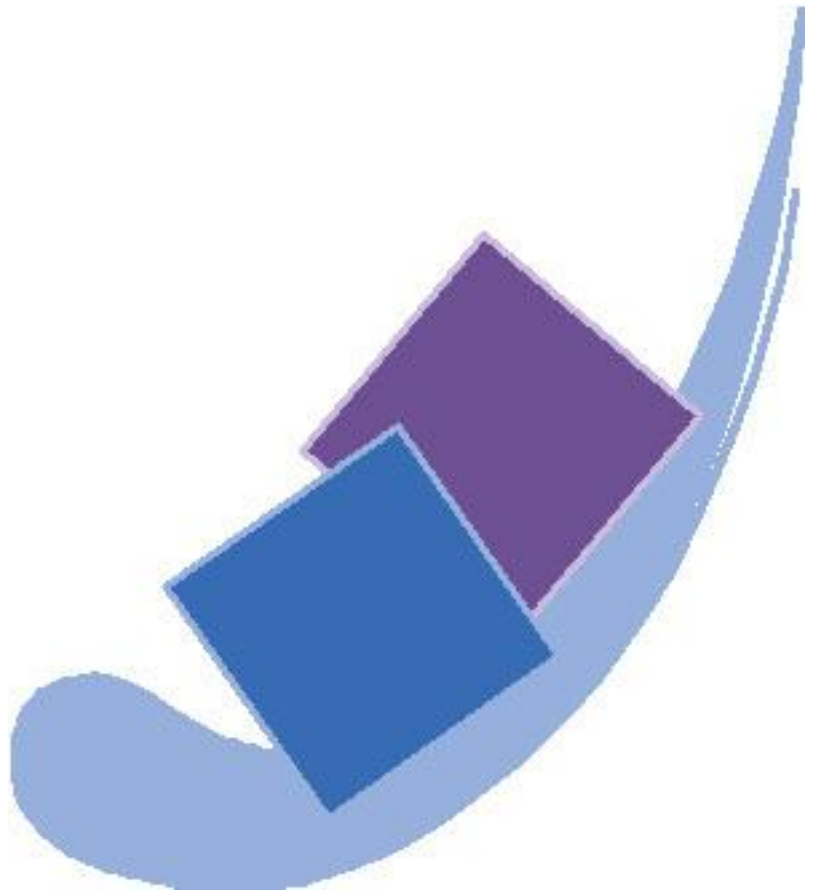

***Kaakkois-Suomen varhaiskasvatuksen
kehittämisyksikkö Ruorin loppuraportti***

JOHANNA AURANEN JA TIINA KIRVESNIEMI

2008

SISÄLTÖ

1. Kaakkois-Suomen varhaiskasvatuksen kehittämissyksikön taustaa
 - 1.1 Osaamisklinikasta kehittämissyksiköksi
 - 1.2 Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö Ruori
2. Hankkeen tavoitteet ja osatavoitteet
3. Hankkeen organisaatio
 - 3.1 Ohjausryhmä
 - 3.2 Projektiryhmä
 - 3.3 Kehittämistiimit
 - 3.4 Tiedottaminen
4. Hankkeen verkostoja
 - 4.1 Varhaiskasvatuksen yhteistyöverkostoja alueella
 - 4.2 Socomin alueen kehittämissyksiköiden yhteistyötä
 - 4.3 Opiskelija- ja oppilaitosyhteistyö
 - 4.4 Valtakunnallista yhteistyötä
5. Kehittämistoimintaa Kaakkois-Suomen varhaiskasvatuksen kehittämissyksikössä
 - 5.1 Kehittämistoiminta
 - 5.2 Koulutustoiminta
 - 5.3 Asiantuntijaverkosto
6. Muuta hankkeen toimintaa
7. Hankkeen tuotoksia
 - 7.1 Verkostoitunut toimintamalli
 - 7.2 Virtuaalinen yhteistyöfoorumi
 - 7.3 Opinnäytetöitä ja muita julkaisuja
8. Lopuksi

LIITTEET

1. Kaakkois-Suomen varhaiskasvatuksen kehittämissyksikön taustaa

1.1 Osaamisklinikasta kehittämissyksiköksi

Kaakkois-Suomen varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö aloitti toimintansa vuonna 2006. Tavaltaan kehittämissyksikön suunnittelu aloitettiin jo vuonna 2004, kun Varhaiskasvatuksen osaamisklinikka – hanke (Varkki) käynnistyi. Silloinhan ei ollut vielä edes tietoa valtakunnallisesta kehittämissyksikköverkoston luomisesta Sosiaali- ja terveysministeriön taholta. Varkki-hankkeen aikana luotiin varhaiskasvatuksen osaamisen, tutkimisen, oppimisen ja palveluiden tuottamisen osaamisverkostoa. Tässä verkostossa koordinoitiin varhaiskasvatukseen, päivähoitoon, esiopetukseen, alkuopetukseen sekä koululaisten aamu- sekä iltapäivätoimintaan liittyvää erityisosaamista. Hanke toimi siis pohjana ja pilottihankkeena tulevalle kehittämissyksikkörakenteelle, jonka ministeriö lanseerasi tämän pilottihankkeen aikana. Varkki-hankkeessa tehtiin runsaasti yhteistyötä alueen muiden varhaiskasvatuksen, lastensuojelun ja perhetyön hankkeiden kanssa ennakoiden kehittämissyksikkötoimintaa.

Varkki-hankkeen tavoitteissa oli pysyvän kehittämissrakenteen luominen Kaakkois-Suomen alueelle, joten kehittämissyksikön suunnittelua tapahtui Varkin seudullisissa työryhmissä, muiden varhaiskasvatushankkeiden ohjausryhmissä sekä kuntatoimijoiden alueellisissa ja yhteisissä tapaamisissa vuosina 2004–2006. Suunnitteluvaiheessa otettiin huomioon rahoittajan eli Sosiaali- ja terveysministeriön asettaman sosiaalialan kehittämissyksikkötyöryhmän suositukset ja ohjeet.

Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikön tarkoituksena oli jatkaa Varkki-hankkeessa aloitettua työtä ja levittää sen aikana syntyneitä hyviä käytäntöjä muualle Kaakkois-Suomeen. Varkki-hanke toimi Etelä-Suomen lääninhallituksen rahoituksella ja käsitti aluksi Imatran ja Joutsenon kaupungit sekä Ruokolahden kunnan. Vuoden 2005 syksyllä Lappeenrannan kaupunki liittyi hankkeeseen yhteistyökumppanina. Varhaiskasvatuksen osaamisklinikka -hankkeessa noudatettiin kaakkoissuomalaista sosiaalialan kehittämisen mallia, jossa kehittämissyksikön toimintamalleja luodaan aluksi seutukunnallisissa hankkeissa ja hyvät käytännöt siirretään koko alueen käyttöön kehittämissyksikkövaiheessa. Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö – hankkeeseen lähtivätkin mukaan kaikkiaan 18 Kaakkois-Suomen kuntaa.

Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö oli Kaakkois-Suomen kuntien yhteinen hanke, joka toteutettiin kiinteässä yhteistyössä Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Oy, Socomin, kanssa.

Lappeenrannan edustaja ehdotti varhaiskasvatuksen kehittämissyksikölle nimeä Ruori (*vedessä kulkevan aluksen rattia muistuttava ohjauslaite, jonka kehällä on usein kapuloita, jolla säädellään peräsimen tai potkurin asentoa kulkusuunnan muuttamiseksi*). Nimi kuvastaa oivallisesti ja vertauskuvallisesti kehittämistyön olemusta, sen tarvitsemaa ohjausta ja koordinointia. Nimi kertoo myös siitä kuinka hankekunnat sijaitsevat järvien keskellä ja meren rajaamana kaakkoisessa Suomessa. Näin kehittämissyksikkö sai nimen Kaakkois-Suomen varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö Ruori.

2. Hankkeen tavoitteet ja osatavoitteet

Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikön keskeiset tavoitteet olivat:

1. varhaiskasvatuksen osaamisen kehittäminen ja mallintaminen seudullisesti
2. varhaiskasvatuksen erityisosaamisen ja erityispalvelujen parantuminen seutukunnallisesti
3. täydennys- ja lisäkoulutuksen mahdollistaminen, varhaiskasvatuksen alueellisen tutkimustoiminnan ja tiedontuotannon lisääminen

Hankesuunnitelmassa kehittämistoiminnan painopisteet olivat lapsiperhepalveluiden kehittäminen, kasvatuskumppanuus, varhaisen tuen menetelmien kehittäminen, lapsen äänen kuuluviin saattaminen, moniammatillisuus, verkostoyhteistyö, erityispäivähoidon kysymykset, perhepäivähoito, vuorohoito, pedagoginen johtajuus, varhaiskasvatussuunnitelman toteuttaminen ja implementointi, monikulttuurisuusasiat sekä oppilaitosyhteistyö täydennyskoulutusvelvoitteen muodossa. Nämä toteutettiin seuraavasti.

Lapsiperhepalveluiden kehittäminen toteutui yhteistyössä muiden lasten ja perheiden palveluiden hankkeiden kanssa yhteistyössä. Hanke oli yhteistyössä Stakesin Perhe-hankkeen kanssa sekä alueella toimivien hankkeiden, kuten Yhdessä enemmän-hanke, Perheen Vuoksi -hanke sekä lastensuojelun kehittämissyksikön kanssa. Lisäksi perhepalveluja kehitettiin päivähoidon ja lastensuojelun -kehittämistiimissä. Varhaisen tuen menetelmien kehittäminen toteutettiin yhteistyössä EPM - Varhaisen tuen toiminnalliset menetelmät -hankkeen kanssa sekä Paapu- Lapsen parhaaksi – hankkeen kanssa lähinnä koulutuksellisenä yhteistyönä.

Kasvatuskumppanuuskoulutukset tuotiin alueelle osana tätä ja Stakesin kanssa tehtävää yhteistyötä. Lapsen äänen kuuluviin saattamiseen, perhepäivähoidon ja vuorohoidon kehittämiseen perustettiin kehittämissyksikköhankkeessa seudulliset kehittämistiimit. Myös erityispäivähoidon kysymyksiin,

pedagogisen johtajuuden teemaan sekä monikulttuurisuuskeskeisiin vastattiin hankkeessa perustamalla alueellisia, seudullisia ja kunnallisia työryhmiä.

Varhaiskasvatussuunnitelmatyö kulki hankkeen aikana jatkuvasti mukana eri tiimien toiminnassa, koska kaikki kehittämisen teemat haluttiin kunnissa liittää tähän valtakunnallisestikin ohjattuun työhön. Oppilaitosten kanssa tehty yhteistyö ja koulutuskartoitukset sekä koulutussuunnittelutyö kuntien tukena muodostivat yhdessä hankkeen yhden painopistealueen täydentymisen.

Tässä raportissa kerromme tarkemmin kuinka nämä keskeiset tavoitteet saavutettiin ja miten painopistealueiden toteuttaminen käytännössä tapahtui. Tämä raportti, hankkeen julkaisut sekä kehittämistyön dokumentointi, toimii samalla hankkeen arviointina.

3. Hankkeen organisaatio

Kaakkois-Suomen varhaiskasvatuksen kehittämissuunnitelma –hankkeen toteuttamisesta ja talouden hoidosta tehtiin sopimus kaikkien hankkeeseen osallistuvien kuntien kanssa. Hankkeen toimijoina olivat 18 Kaakkois-Suomen kuntaa: Imatra, Joutseno, Parikkala, Rautjärvi, Ruokolahti, Lappeenranta, Taipalsaari, Savitaipale, Suomenniemi, Lemi, Luumäki, Ylämaa, Kotka, Kuusankoski, Hamina, Miehikkälä, Virolahti ja Pyhtää. Hankkeen hallinnoijana oli Imatran kaupunki. Sopimuksen kesto oli 1.5.2006 – 31.12.2008.

Eri toimijoiden vastuut määriteltiin sopimuksessa seuraavasti:

- Hankkeen hallinnoinnista vastaa Imatran kaupunki.
- Hankkeen toteuttamisesta vastaa ohjausryhmä. Ohjausryhmän tehtäviä ovat mm. hankkeen ohjaus, johtaminen, rajaaminen ja seuranta. Ryhmä hyväksyy hankkeen toteuttamissuunnitelman ja vastaa siitä, että hanke saavuttaa tavoitteet.
- Kaikki kunnat osallistuvat hankkeen toteuttamiseen toimimalla ohjausryhmässä, Rukkasetryhmässä tai kehittämistiimeissä, osallistumalla hankkeen toteuttamiseen osana oman henkilöstönsä työtä, antamalla hanketta varten tarpeelliset tiedot toiminnastaan ja edistämällä muuten hankkeessa asetettujen tavoitteiden toteutumista. Kaikki kunnat osallistuvat myös hankkeen seurantaan ja arviointiin.
- Ohjausryhmä kokoontuu kaksi - kolme kertaa vuodessa.

- Rukkaset-ryhmä kokoontuu alussa useammin ja jatkossa tarpeen mukaan. Tiimijohtajat kutsutaan hankkeen alussa yhteisiin palavereihin ja/tai koulutuksiin. Jatkossa he järjestävät oman tiiminsä kokoontumiset itse.
- Kaikkien hankkeen aikana tapahtuvien ryhmien kokoontumisten matkakustannuksista vastaa työntekijän oma kunta

Hankkeen rahoituksesta ja kustannusten jaosta sovittiin seuraavasti:

- Hanke rahoitetaan kuntien budjettivaroilla (kunnan rahoitusosuus) ja valtionavustuksella. Lisäksi hankkeeseen käytetään kunkin kunnan henkilöstön työpanosta kunnan määrittämään kehittämistehtävään, jota ei lasketa hankkeen kustannuksiin.
- Hankkeen valtionavustukseen oikeuttavia kustannuksia ovat henkilöstömenot, matkakustannukset, palvelujen ostot, aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden hankinnat ja vuokramenot sekä muut hankkeen toteuttamiseen kohdistuvat välttämättömät kustannukset.
- Koulutukseen osallistuvien kuntien edustajien koulutuskustannuksiin voidaan käyttää hankerahoitusta harkinnan mukaan.
- Imatran kaupunki maksaa hankkeesta aiheutuvat menot ja saa valtionavustuksen. Imatran kaupunki laskuttaa hankkeessa mukana olevia kuntia (0,10 €/asukas) vuosittain syyskuun loppuun mennessä (vuosina 2006, 2007 ja 2008).

Imatra allekirjoitti jokaisen hankkeeseen osallistuvan kunnan kanssa samansisältöisen sopimuksen.

Kaakkois-Suomen varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö Ruorin toiminta organisoitui siten, että ohjausryhmä johti, rajasi, seurasi, valvoi sekä ohjasi ja koordinoi hanketta sen tavoitteiden mukaisesti. Rukkaset-ryhmän tehtävänä oli käytännön toiminnan tasolla toimia kehittämistyöntekijöiden apuna hankkeen monenlaisissa toiminnoissa. Kehittämistiimit toteuttivat käytännön kehittämistyön kuntien välisenä yhteistyönä tiiminjohtajansa johdolla.

Imatran kaupunki teki sopimuksen Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Oy, Socomin kanssa kehittämistyöntekijöiden asiantuntijatyöpanoksen ja muiden kehittämistyön asiantuntijapalvelujen hankkimisesta Socomilta. Lisäksi Ruorin ohjausryhmän kokouksessa 27.9.2007 päätettiin hankkia Socomilta tieto- ja viestintäteknikan asiantuntijatyöpanosta. Kehittämissyksikössä työskenteli 1.5.2006 - 31.12.2008 kokoaikainen kehittämisspäällikkö (työnkuva liite 1). Lisäksi yksikössä työskenteli kehittämissuunnittelija (työnkuva liite 1) osa-aikaisena 1.5–31.7. 2006, 1.1–31.12.2007 ja 1.1.–31.7.2008. Kokoaikaisena Ruorin työntekijänä kehittämissuunnittelija toimi

1.8.–31.12.2006 ja 1.8.–31.12.2008. Hankeajasta 22 kuukautta kehittämistyöntekijöitä oli yksi ja 10 kuukautta kaksi.

3.1 Ohjausryhmä

Kaakkois-Suomen varhaiskasvatuksen kehittämissyksikön ohjausryhmään kutsuttiin kuntien edustajina seuraavat kunnat/henkilöt:

Kotka/Pyhtää:	Päivähoidon johtaja Maija Rikberg, Kotka
Joutseno:	Erityislastentarhanopettaja Annamari Voutilainen, Joutseno
Lappeenranta:	Varhaiskasvatuspäällikkö Päivi Virkki, Lappeenranta
Kuusankoski:	Varhaiskasvatusjohtaja Helena Kuusisto, Kuusankoski
Ruokolahti, Parikkala ja Rautjärvi:	Päivähoidon esimies Anna Lankinen, Ruokolahti (varalla erityislastentarhanopettaja Aira Vesivalo, Ruokolahti)
Hamina, Virolahti ja Miehikkälä:	Perhepalvelupäällikkö Päivi Mattila, Hamina
Imatra:	Varhaiskasvatuspäällikkö Eeva-Kaisa Liukkonen, Imatra
Länsi-Saimaan kunnat:	Perhepäivähoidonohjaaja Ritva Nikkilä Savitaipale (varalla päiväkodin johtaja Laila Leinonen, Luumäki)

Länsi-Saimaan kunnat ovat Savitaipale, Luumäki, Lemi, Ylämaa, Taipalsaari ja Suomenniemi.

Lisäksi ohjausryhmään kutsuttiin Stakesista erityistutkija Liisa Heinämäki, Etelä-Suomen lääninhallituksesta ylitarkastaja Katja Raita (joka ilmoitti kutsun jälkeen esteellisyydestään rahoittajan edustajan muodossa), Socomista toimitusjohtaja Tarja Myllärinen (varalla kehitysjohtaja Anita Sipilä), Imatran kaupungin koulutoimen talous- ja kehittämispäällikkö Tuula Salovuori, kansanedustaja Anneli Kiljunen (joka ilmoitti esteellisyydestään kutsun jälkeen) sekä Kotkan perusturvalautakunnan puheenjohtaja Heikki S. von Hertzen.

Seuraavia tahoja pyydettiin nimeämään edustajansa hankkeen ohjausryhmään:

- Etelä-Karjalan ammattikorkeakoulu: nimesi edustajakseen tuntiopettaja Outi Kokko-Muhosen
- Kymenlaakson ammattikorkeakoulu: nimesi edustajakseen lehtori Virve Remeksen
- Joensuun yliopiston, Savonlinnan yksikkö: nimesi edustajakseen professori Anneli Niikon

Ohjausryhmän tehtäviksi sovittiin:

- Johtaa, rajaa, seuraa, valvoo ja ohjaa/koordinoi hanketta sen tavoitteiden mukaisesti: tukee kehittämispäällikköä ja – suunnittelijaa
- hyväksyy hankkeen toteuttamissuunnitelman ja mahdolliset muutokset siihen
 - täsmentää hankkeen tavoitteet
 - tarvittaessa nopeaa päätöstä hankkeen toimintaan liittyen, ohjausryhmä voi tehdä päätöksiä sähköpostikokouksessa
- luo toiminnalle ja yhteistyölle selkeät pelisäännöt
- käsittelee ja hyväksyy hankkeen raportit
- vastaa hankkeen toteuttamisesta
- vastaa hankkeen arvioinnista
- koulutussuunnittelun ohjaaminen
- antaa asiantuntemuksensa hankkeen käyttöön
- toimii linkkinä sidosryhmiin
- edistää tahollaan hankkeen kehittämistyön vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta
- tiedottaa ja viestittää tahollaan
- seuraa hankekunnissa tehtävää hankkeeseen liittyvää tutkimustyötä

Sekä muut mahdolliset tehtävät, jotka jatkossa tulevat esiin.

Ensimmäisessä kokoontumisessa sovittiin myös hankkeen tavoitteiden täsmennyksestä, hankkeen tarkoituksesta, hankkeen selkeästä rajauksesta, toimenpiteistä ja resursseista, kehittämispäällikön ja –suunnittelijan vallasta ja vastuusta sekä yhteistyökumppaneista. Lisäksi oli tarkoituksena tehdä riskianalyysi, viestintäsuunnitelma, tarvittavat taustaselvitykset sekä sopia hankkeen arvioinnista. Ohjausryhmä kokoontui hankkeen aikana yhteensä 8 kertaa.

3.2 Projektiryhmä

Kaakkois-Suomen varhaiskasvatuksen kehittämysyksikkö Ruorin projektiryhmä eli rukkaset-ryhmä koostui hankekuntien varhaiskasvatuksen ammattilaisista, jotka kunnat saivat itse nimetä mukaan. Lisäksi Rukkaset-ryhmään kuuluivat kaikki Socomin varhaiskasvatushankkeiden edustajat, jotta pystyttiin välttämään päällekkäistä kehittämistyötä hankkeiden kesken sekä tekemään tiivistä yhteistyötä ja jakamaan resursseja.

Projektiryhmään kuuluivat:

Kehittämispäällikkö Johanna Auranen, Socom/Ruori

Projektikoordinaattori Marjo Jauhiainen, Socom/Nuorten Palvelu ry

Kehittämissuunnittelija Tiina Kirvesniemi, Socom/Ruori

Perhepäivähoidon ohjaaja Anne Kouvo-Suutari, Lappeenranta

Varhaiskasvatusjohtaja Helena Kuusisto, Kuusankoski

Varhaiskasvatuspäällikkö Eeva-Kaisa Liukkonen, Imatra

Kasvatustoimen ohjaaja Tiina Palviainen, Kotka

Päivähoidon ohjaaja Annikka Saarikoski, Parikkala

Päivähoidon johtaja Satu Semeri, Miehikkälä/Virolahti

Vs. päivähoidon vastaava Annamari Voutilainen, Joutseno

Projektiryhmän eli Rukkaset-ryhmän tarkemmin määriteltynä tehtävinä olivat:

- Laatii toteuttamissuunnitelman ja esittää sen ohjausryhmälle
 - vastaa osatavoitteiden laatimisesta ja siitä, että ne ovat linjassa kokonaistavoitteiden kanssa
- Laatii hankkeen arviointisuunnitelman
- Tekee päätöksiä hankkeen käytännön toteuttamisessa yhdessä kehittämispäällikön ja –suunnittelijan kanssa ja tiedottaa niistä ohjausryhmälle
- Valvoo ja ohjaa
 - kutsuu tiiminvetäjät välillä kuultavakseen
 - raportoi nykytilanteesta ja muutoksista kokouksissa
- Viestittää ja tiedottaa
- Toimii kehittämispäällikön ja –suunnittelijan käytännön työn tukena

Lisäksi projektiryhmän tehtävänä oli kehittämistyöntekijöiden auttaminen monissa käytännön tehtävissä, esimerkkinä erilaisten tilaisuuksien järjestäminen. Se, mitä yhdessä suunniteltiin ja päätettiin tehdä, sai vahvan tuen taakseen. Tuki oli kaksisuuntaista siten, että Ruorin kehittämistyöntekijät saivat tukea ja apua omalle toiminnallemme, mutta samalla kehittämistyöntekijöiden oli mahdollista, Rukkaset-ryhmälle ja sen kautta laajemmallekin kuntien kehittäjäjoukolla, vahvistaa yhteistä kehittämisen ideologiaa. Projektiryhmä eli Rukkaset-ryhmä kokoontui hankkeen aikana yhteensä 10 kertaa sekä piti verkkokokouksia kolme (3) kappaletta (verkkokokouksista lisää luvusta 7.2).

3.3 Kehittämistiimit

Kaakkois-Suomen varhaiskasvatuksen kehittämissyksikön kehittämistoiminta perustui seudullisissa ja alueellisissa tiimeissä tehtävään verkostomaiseen kehittämistyöhön. Kehittämisteemat kartoitettiin jo hankkeen suunnitteluvaiheessa kuntien toiveiden mukaan ja tiimeille tarvittiin tiimijohtajat. Jokainen kunta sai itse päättää, keitä ehdottaa tiimijohtajaksi ja/tai tiimeihin osallistujiksi. Tiimi organisoi alueellaan kehittämistoimintaa ja kartoitti mahdollisia kehittämispäiväkoteja. Kaikkien kehittämisteemojen työtä ei tehdä ns. kehittämispäiväkodeissa, mutta mm. vuorohoitokehittämispäiväkoteja on kaikkiaan seitsemän yksikköä.

Kuntien nimeämät tiimijohtajat sekä muita tiimityön suunnittelusta kiinnostuneita kokosimme ensimmäistä kertaa yhteen syyskuun lopulla vuonna 2006. Tiimijohtajille oli suunniteltu ja ostettu koulutus, joka valmensi heidät tehtäväänsä. Ensimmäisessä tapaamisessa kerroimme tiimijohtajakoulutuksen sisällöstä sekä tiimijohtajan että tiimijäsenen tehtävistä. Tiimien työn oli määrä alkaa vuonna 2007, mutta osa tiimeistä aloitti kokoontumiset ja kehittämistyön jo vuoden 2006 syksyllä. Tämä oli mahdollista koska osa tiimeistä pohjautui pilottihanke Varkin aikana muodostettuihin työryhmiin. Tiimijohtajat ja tiimien jäsenet on lueteltu liitteessä 2. Tiimijohtajien ja tiimijäsenten työnkuvat löytyvät liitteestä 3.

3.4 Tiedottaminen

Hankkeen tiedottaminen oli jaettu eri toimijoiden kesken tehtäväkuvissa eli kehittämistyöntekijöillä, hankkeen ryhmillä ja tiimeillä oli kaikilla ns. tiedottamisvastuu. Lisäksi haluttiin antaa toimijoille tarkempaa tietoa tiedottamisesta. Tätä varten tehtiin hankkeen tiedottamissuunnitelma, joka käsitti hieman yksityiskohtaisemmin tiedottamista myös laajemmin kuin vain hankkeen kannalta.

Kaakkois-Suomen varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö Ruori teki tiedottamissuunnitelman ”Tiedottaminen Ruorissa, Ruorista, Ruoriin... (ohjeellinen suuntaa-antava malli)” (liite 4). Malli luotiin yhteistyössä ohjausryhmän ja projektiryhmän kanssa ja hyväksyttiin lopullisesti ohjausryhmässä. Mallista näkee selkeästi kenen vastuulla eri tiedottamisasiat hankkeessa olivat. Tiedotussuunnitelma löytyi hankkeen ajan Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikön virtuaalisesta yhteistyöfoorumista eli Ruorin verkkoympäristöstä (ks. lisää luku 7.2). Tämä verkkoympäristö toimi tiedottamisen välineenä myös siten, että sieltä löytyivät kaikki kokousten kutsut, asialista sekä muistiot. Näin ollen vähensimme huomattavasti hankkeen aikaista sähköpostiliikennettä.

Tiedottamisen välineenä toimivat myös ns. lautakuntakirjeet, joissa hankekuntien varhaiskasvatuksesta vastaavalle toimielimelle tiedotettiin varhaiskasvatuksen seudullisesta kehittämisestä ja sen aikaansaannoksista kaksi kertaa vuodessa. Paitsi tiedonvälittäminen, lautakuntakirjeiden funktiona nähtiin myös kunnan varhaiskasvatuksen kehittämisessä mukana olevien henkilöiden lähentäminen päätöksentekijöihin. Tämän vuoksi lautakuntakirjeet välitettiin kuntien yhdyshenkilöiden kautta, jolloin heidän tehtäväkseen jäi kirjeiden välittäminen eteenpäin. Näin toivottiin varhaiskasvatuksen kehittämisen saavan näkyvyyttä ja henkilöityvän nimenomaan kunnan omiin työntekijöihin. Tästä syystä kirjeissä mainittiin aina kuntien yhdyshenkilöt lisätiedon lähteiksi. Lautakuntakäsittely vaihteli eri kunnissa toimintakäytäntöjen ja kirjeen ajankohdan mukaan: kirjeet olivat joskus vain tiedoksi saatettu lautakunnalle ja joskus Ruorin kehittämistyötä käsiteltiin enemmän.

Hankkeesta tiedottamiseen toteutettiin myös ns. Ruori-juliste, jonka kunnat jakoivat omiin varhaiskasvatusyksiköihinsä sekä muihin haluamiinsa pisteisiin kunnassa. Julisteita toimitettiin myös alueen oppilaitoksiin sekä muille yhteistyökumppaneille. Julisteessa oli Ruoria kuvaava ns. ruorin kuva (ks. lisää 7.1) ja teksti: *”Kaakkois-Suomen varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö Ruori toimii varhaiskasvatuksen pedagogisen osaamisen alueellisena vahvistajana. Kehittäminen tapahtuu kuntien välisenä yhteistyönä varhaiskasvatuksen teemojen kautta. Tavoitteena on hyvinvoiva lapsi! Kehittämistyön vahvistamisen lisäksi Ruori toimii alueellisen tutkimus- ja koulutustoiminnan suunnannäyttäjänä sekä verkostojen luojana niin seudullisesti kuin valtakunnallisestikin. Myös meidän kuntamme on tässä kaikessa mukana! Lisätietoja osoitteesta www.socom.fi.”* Lisäksi julisteessa olivat kaikkien hankkeeseen osallistuneiden kuntien nimet. Tiedottamisen tehostamiseksi tehtiin hankkeesta myös hanke-esitykset.

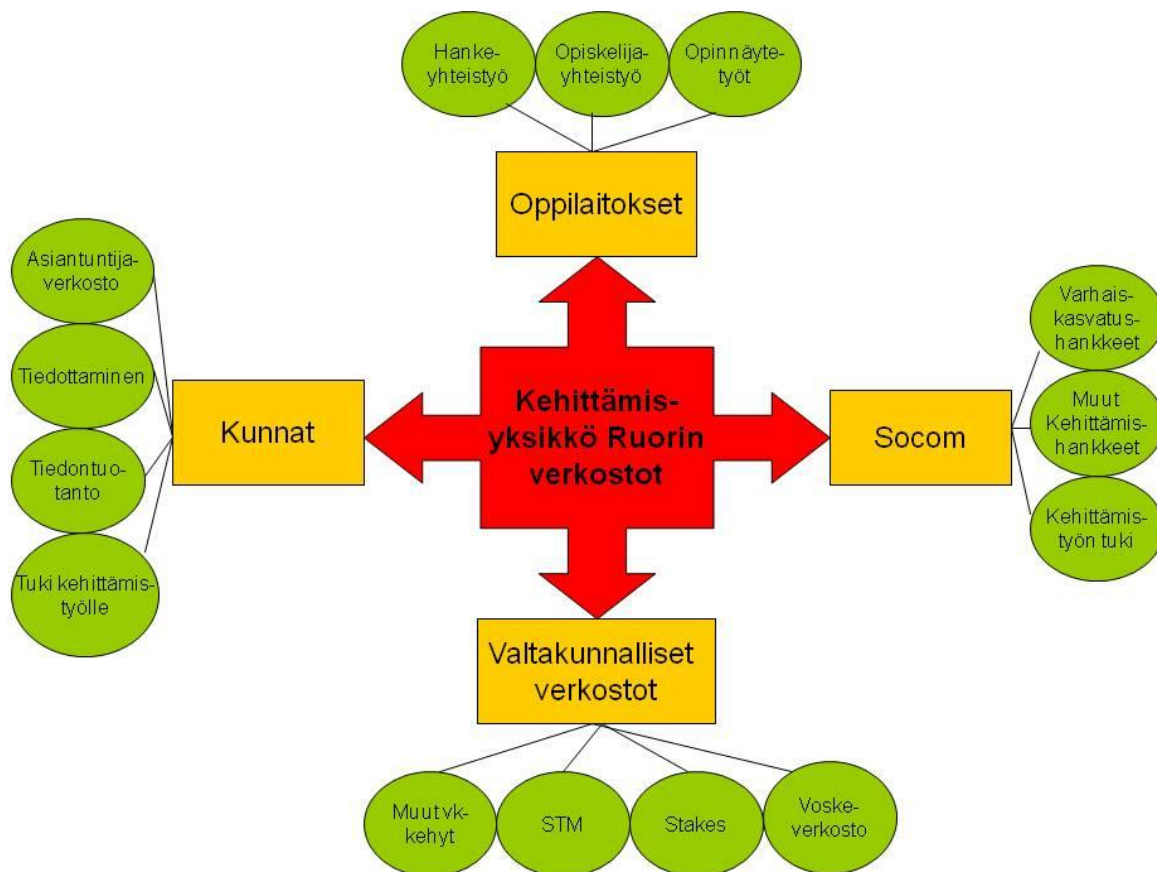
4. Hankkeen verkostoja

Kaakkois-Suomen varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö Ruorilla oli hankkeen aikana monenlaisia verkostoja ja yhteistyötä sekä alueellisesti että valtakunnallisesti. Kaakkois-Suomen varhaiskasvatuksen kehittämissyksikön hankesuunnitelmassa sanotaan, että verkostoitumisen periaatteina ovat:

- toimiminen yli hallintokunta ja –sektorirajojen
- toimiminen yli kuntarajojen
- toimiminen moniammatillisissa työryhmissä
- toimiminen yhteistyössä erilaisten kolmannen sektorin toimijoiden ja alan yrittäjien kanssa

- laaja-alaisuus
- lapsi- ja perhelähtöisyys
- asiantuntijuuden hyväksikäyttö

Näitä periaatteita noudatettiin kaikessa kehittämistyössä. Kuviossa 1 on esitetty kehittämissyksikön tärkeimpiä verkostoja niin Kaakkois-Suomen alueella kuin valtakunnallisestikin. Luvussa 4.1 ja 4.2 kuvataan alueella tehtyä kehittämissyhteistyötä alueen osaamiskeskuksen, muiden kehittämissyksiköiden sekä muiden varhaiskasvatuksen kehittämishankkeiden kanssa. Luvussa 4.3 esitellään opiskelijayhteistyötä ja oppilaitosyhteyksiä niin alueella kuin valtakunnallisestikin. Luku 4.4 käsittelee valtakunnallista yhteistyötä. Luvussa 5 esitellään koko kehittämistoiminta, joka tässä kuviossa on kuntien kanssa tehtyä työtä.

Kuvio 1. Kehittämissyksikkö Ruorin verkostot

4.1 Varhaiskasvatuksen yhteistyöverkostoja alueella

Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö Ruorin yhteistyökumppaneina kuntien lisäksi alueella olivat Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Oy, Socomin muut varhaiskasvatuksen yhteistyöhankkeet. Paapu – lapsen parhaaksi – hankkeen hallinnoija oli Socom. Hanke oli Pohjois-Kymenlaakson kuntien yhteinen hanke ja keskittyi varhaisen havainnoinnin ja puuttumisen toimintakäytäntöjen kehittämiseen ja mallintamiseen sekä kasvatuskumppanuuden tukemiseen. EPM eli Varhaisen tuen toiminnalliset mallit – hankkeen hallinnoija oli Nuorten Palvelu ry. Tämä oli koulutuksellinen hanke, joka keskittyi varhaisen tukemisen toiminnallisiin menetelmiin ja moniammatilliseen työotteeseen. EPM-hanke toimi käytännössä Ruorin verkostojen kautta. Kaikki kolme hanketta toimivat kiinteästi kehittämissyksikköperiaatteen mukaan.

Socomissa työskentelevät varhaiskasvatushankkeiden kehittämistyöntekijät kokoontuivat säännöllisesti ja suunnittelivat yhdessä toimintaa siten, että hyvät toimintatavat ja käytännöt leviävät. Tämä Vaka-ryhmä huolehti yhdessä myös valtakunnallisista verkostotehtävistä ja toi näin paljon tärkeää tietoa alueen kunnille.

4.2 Socomin alueen kehittämissyksiköiden yhteistyötä

Yhteistyötä tehtiin myös alueen lastensuojelu ja perhetyön hankkeiden kanssa ns. Laasti-työryhmässä. Näin varhaiskasvatus on kiinteässä yhteydessä alueella tapahtuvaan lastensuojelun kehittämistyöhön. Vuoden 2007 saimme oivan lisän kehittämissyksikkörakenteeseemme alueella, kun myöntävän rahoituspäätöksen sai Kaakkois-Suomen lastensuojelun kehittämissyksikkö. Näistä yhteistyökuvioista oli hyvä jatkaa.

Kaakkois-Suomen sosiaalialan tietoteknologiahanke, Kaaso oli Ruorin yhteistyöhanke. Kaason toiminta-alueeseen kuului myös varhaiskasvatus ja voimat yhdistettiin siten, että Kaaso-hankkeen varhaiskasvatusasiantuntijaryhmä toimi Ruori-hankkeen tietotekniikkatiiminä.

Kaakkois-Suomen alueen kehittämissyksiköt kokoontuivat yhdessä suunnittelemaan toimintaa 3 kertaa. Yhdessä suunniteltiin ja toteutettiin myös Kaste-valmistelua kesällä ja syksyllä 2008.

4.3 Opiskelija- ja oppilaitosyhteistyö

Vuonna 2006 saatettiin loppuun Varhaiskasvatuksen osaamisklinikka-hankkeen aikana aloitetut, ja myöhemmin Paapu- lapsen parhaaksi – hankkeen ja EPM-hankkeen kanssa yhteistyössä toteutetut koulutustarvekartoitukset, jotka olivat tärkeä keino saada tietoa paitsi koulutustarpeesta, myös henkilöstön koulutustaustasta. Kunnat saivat koulutustarvekartoituksesta arvokasta tietoa koulutussuunnittelunsa tueksi. Lisäksi kartoituksen tuloksista tiedotettiin alueen koulutusorganisaatioita. Socomin alueella Etelä-Karjalassa kokoonnuttiin kaksi kertaa vuodessa alueen koulutusorganisaatioiden kanssa yhteiseen palaveriin, jossa organisaatioilla oli mahdollisuus vertailla koulutustoimintaansa, esitellä sitä ja kuulla alueen sosiaalialan osaamiskeskuksen tuottamaa tietoa tarvittavasta koulutuksesta. Koulutusorganisaatiot ovat ottaneet tiedot vastaan erittäin kiitollisina, koska vastaavaa rakennetta ei ole aiemmin ollut. Koulutuskartoituksessa saamiamme tietoja on käytetty hyväksi perus- jatko- ja täydennyskoulutuksen suunnittelussa yhdessä koulutuksen järjestäjien kanssa. Alueen oppilaitoksia ovat mm. ammattikorkeakoulut, ammattiopistot, kansanopistot ja kesäyliopistot. Yliopistokoulutukseen on luotu verkostot Savonlinnan opettajankoulutuslaitokseen ja Joensuun yliopistoon, Kuopion yliopistoon sekä Palmenian Imatran yksikön kautta Helsingin yliopistoon.

Ruori oli mukana Kymenlaakson ammattikorkeakoulun Koulutus- ja työelämäpalveluiden kanssa suunnittelemassa Perhepäivähoidon ohjauksen ja varhaiskasvatuksen pedagogisen johtamisosaamisen ammatillisia erikoistumisopintoja. Koulutuksen keskeisenä tavoitteena on lisätä osaamista varhaiskasvatuksessa, erityisesti perhepäivähoidon ohjauksessa, sen kehittämisessä ja arvioinnissa sekä varhaiskasvatuksen pedagogisessa johtamisessa ja moniammatillisessa yhteistyössä. Opintojen suunnitteluvaiheessa mukana oleminen takaa sen, että ne vastaavat koko Kaakkois-Suomen perhepäivähoidon ja sen ohjauksen kehittämis- ja täydennyskoulutustarpeeseen.

Alueen oppilaitokset olivat kehittämissyksikön tärkeitä yhteistyökumppaneita. Kaakkois-Suomen varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö Ruorissa oli sen toiminta-aikana yhteensä 7 opiskelijaa eri oppilaitoksista. Etelä-Karjalan ammattikorkeakoulun projektiopiskelijoita työskenteli Ruorissa vuosina 2006-2008 yhteensä 5 opiskelijaa projektiopinnoissa. Projektiopinnot kuuluvat sosionomiopiskelijoiden opintosuunnitelmaan ja tarkoituksena on perehdyttää opiskelija jo opintojensa aikana työelämään. Opiskelijat saavat valita projektiopintojensa suorituspaikan itse. Ruorin projektiopiskelijoiden tehtäviä olivat mm. osallistua Ruorin tilaisuuksien suunnitteluun ja järjestämiseen, koota palautteet eri tilaisuuksista, ylläpitää, päivittää ja jatkotyöstää Ruorin verkkoympäristöä, toteuttaa erilaisia arvioni- ja selvitysmateriaalia Ruorin käyttöön jne.

Ruorin toimeksiannosta tehtiin hankkeen aikana 7 opinnäytetyötä (ks. luku 7.3). Opinnäytetöistä tehtiin kirjalliset sopimukset oppilaitosten kanssa. Kaikki opiskelijat, joita Ruori neuvoi tai opasti eteenpäin opinnoissaan, eivät tehneet varhaiskasvatuksen kehittämissyksikölle opinnäytetyötään, vaan heidät ohjattiin ottamaan yhteyttä siihen kuntaan, jossa kehittämistyötä tehtiin. Kaakkois-Suomen varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö sai yhteydenottoja eri oppilaitosten opiskelijoilta 20 kappaletta. Opiskelijat tarvitsevat työelämälähtöisiä opinnäytetöitä yhä enemmän ja Ruori on ollut yksi erittäin suuri kanava yhdistämään opiskelijat ja kunnat. Yhteydenottoja opiskelijoilta tuli kolmesta ammattikorkeakoulusta, Etelä-Karjalasta, Kymenlaaksosta ja Mikkelistä. Lisäksi yhteydenottoja tuli Joensuun ja Jyväskylän yliopistoista. Ruorin toiminta-aikana yhteensä noin 20 opiskelijaa otti yhteyttä kehittämissyksikköön saadakseen opinnäytetyölleen aiheen.

Opinnäytetöiden kohdalla toteutettiin toimintatapaa, jossa opiskelija sai aiheen, ohjausta ja tukea työlleen Ruorista. Vastineeksi Ruori sai käyttöönsä valmiin opinnäytetyön sekä sitoumuksen siitä, että opiskelija esittelee tutkimustaan jossain Ruorin tilaisuudessa. Osa opiskelijoista kävi kertomassa opinnäytetyöstään Ruorin tilaisuuksissa, osa esitteli työtään Ruorin seminaareissa tai foorumeissa. Opiskelijoilla oli myös mahdollisuus halutessaan osallistua Ruorin koulutuksiin ja tilaisuuksiin maksutta. Joka vuosi kehittämissyksikkö kävi alueen ammattikorkeakouluissa esittelemässä yksikön työtä ja kertomassa mahdollisista opinnäyteistä.

4.4 Valtakunnallista yhteistyötä

Valtakunnallisesti yhteistyötä varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö Ruorissa teimme muiden kehittämissyksikköjen kanssa. Näitä olivat Varhis, Pohjois-Pohjanmaalla, jota koordinoi Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Poske. Vaka-verkko toimi Hämeenlinnan alueella ja sosiaalialan osaamiskeskus Pikassos oli mukana tässä varhaiskasvatuksen kehittämistyössä kiinteästi. Vuonna 2007 aloittivat kehittämissyksiköt Varke Keski-Suomen alueella (Koske), Vkk-Metro Helsingin alueella (Socca) sekä Arvo- hanke Sosiaalitaidon alueella. Näiden kehittämissyksiköiden kanssa tehtiin tiivistä yhteistyötä vuosittain ja tarpeen vaatiessa. Tärkein valtakunnallinen verkosto oli muiden sosiaalialan osaamiskeskusten kanssa jo vuodesta 2004 kokoontunut varhaiskasvatuksen asiantuntijat osaamiskeskuksissa ryhmä, Voske-verkosto. Kehittämissyksiköt kokoontuvat kaksi (2) kertaa vuodessa (kokoonkutsujana Stakes) ja Voske-verkosto kokoontui kolme (3) kertaa vuodessa (kokoonkutsujana sosiaalialan osaamiskeskukset). Yhteistyötä teimme myös Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus ja kehittämiskeskus, Stakesin, sekä Etelä-Suomen lääninhallituksen kanssa.

Stakesin kanssa tehtävään yhteistyöhön kuului verkkokonsultaatiopalvelujen valtakunnallinen kehittäminen. Valtakunnallisen varhaiskasvatuksen verkkokonsultaatio-hankkeen ohjausryhmän jäsenenä Ruorista oli kehittämissuunnittelija Tiina Kirvesniemi. Verkkokonsultaatio toimi Varttua-verkkopalvelun kautta ja sen tavoitteena oli kehittää kunnissa toteutettavaa varhaiskasvatustyötä antamalla konsultatiivista tukea ongelmatilanteissa, tukea työntekijöiden osaamista kohdennetulla teemakohtaisella konsultaatiolla, vahvistaa vertaistyöskentelyä sekä tukea kuntien varhaiskasvatussuunnitelman laadintaan, arviointiin ja toteuttamiseen liittyviä prosesseja. Verkkokonsultaation teema-alueita olivat erityinen tuki, vasutyö ja palvelurakenne. Verkkokonsultaatiohanke kesti vuoden 2007 loppuun.

Socomin ja Stakesin yhteyksien kautta saatiin Kaakkois-Suomeen Stakesin kanssa yhteistyössä järjestettävä Kasvatuskumppanuuskouluttaja-koulutus. Ruori oli tukemassa tätä koulutusta kokoamalla koulutettavat sekä tarjoamalla koulutustilat ja koulutuspäivien ateriat. Kasvatuskumppanuuskouluttaja-koulutuksen avulla pyrittiin vahvistamaan paikallista osaamista kasvatuskumppanuuden asiantuntijuudessa. Ruori seurasi koulutuksen jälkeen alueen peruskoulutusten toteutumista ja oli mukana kasvatuskumppanuuskouluttajien verkostoitumisessa Stakesin tukena.

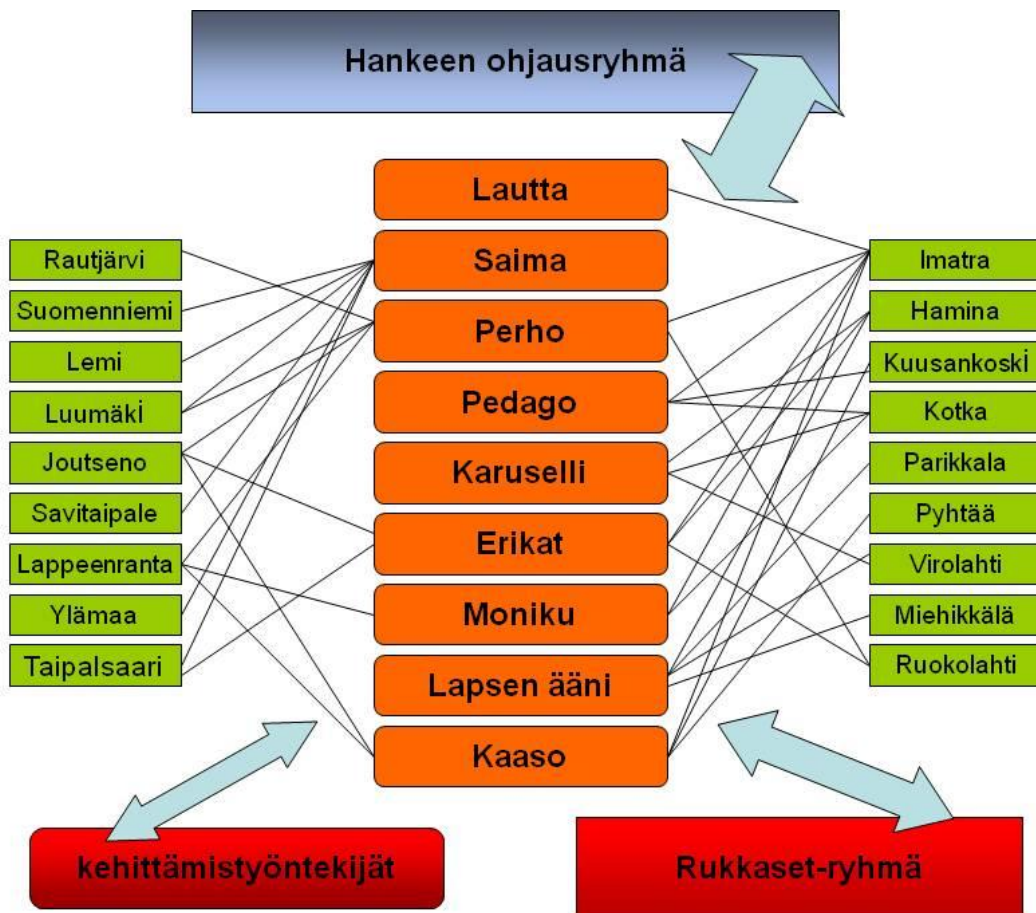
Etelä-Suomen lääninhallituksen kanssa tehty yhteistyö tapahtui mm. yhteisten tapaamisten muodossa. Alueen osaamiskeskukset kutsuttiin Etelä-Suomen läänin varhaiskasvatuksesta vastaavien ylitarkastajien kanssa työkokouksiin 2 kertaa vuodessa. Näissä tapaamisissa käsiteltiin varhaiskasvatuksen valtakunnallista tilaa sekä suunniteltiin ja toteutettiin koulutuksia. Koulutukset toteutuivat siten, että samansisältöiset koulutustilaisuudet järjestettiin kolmessa eri paikassa. Lisää koulutuksista luvussa 5.2.

5. Kehittämistoimintaa Ruorissa

Ruorin kehittämistoiminta oli monipuolista ja monimuotoista. Keskeisimpänä varhaiskasvatuksen sisältöjen kannalta voidaan pitää tiimien tekemää kehittämistoimintaa. Kehittämistoiminta käsitti myös tiimeille ja aktiivitoimijoille suunnattua koulutustoimintaa sekä asiantuntijaverkosto toiminnan.

5.1 Kehittämistoiminta

Ruorin kehittämistoimintaa voidaan tarkastella useasti eri näkökulmasta. Kehittämistyön kohteena olivat toisaalta varhaiskasvatuksen pedagogiikka ja toisaalta tuen ja verkostojen kehittäminen. Kehittämistyön osaamisen vahvistaminen oli toisaalta toiminnan tavoitteena, ja toisaalta se vahvistui melkein itsestään kehittämistyötä yhdessä tehtäessä. Yhtä kaikki kaikkien kehittämistoimien viimesijaisena tavoitteena oli hyvinvoiva lapsi kaikissa varhaiskasvatuksen kunnallisissa palvelumuodoissa. Keskeinen Ruorin kehittämistyön toimija olivat tiimit, joissa eri kunnista tulevat varhaiskasvattajat kehittivät omaa työtään haluamissaan teemoissa. Toiminnan tasolla voidaan puhua esimerkiksi hyvien käytäntöjen nostamisesta ja tarkastelusta ylikunnallisesti tai oman kunnan sisällä, uusien innovaatioiden kehittämisestä, kehittämisverkoston luomisesta. Kehittämistyötä tehtiin monella tavoin: yhteiset työkokoukset, verkkoympäristössä käydyt keskustelut, dokumenttien kokoaminen ja muokkaaminen, uusien toimintatapojen kehittäminen ja niin edelleen.

Kuvio 2. Kehittämistoiminta

Ruorin tiimien tavoitteet kumpusivat hankkeessa mukana olleiden kuntien omista tarpeista. Kaiken kaikkiaan tiimejä oli yhdeksän, joista melkein kaikkiin osallistui kehittäjiä useammasta kunnasta. **Erityispäivähoidon Erikat-tiimillä** oli toimintansa aikana useampia tavoitteita, joita olivat laaja-alaisen varhaiskasvatuksen erityisopettajan toimenkuvan päivittäminen käytännön työkaluksi, erityisopettajan vuosikalenterin laatiminen, varhaiserityiskasvatuksen tilastoinnin kehittäminen, lomakkeiston päivittäminen sekä suomeksi että venäjäksi, varhaisen ja erityisen tuen suunnitelman kehittäminen, varhaiskasvatuksen erityisopetuksen ostopalveluiden kehittäminen ja erityistä tukea tarvitsevien lasten kertoimien kriteeristön laatiminen. Tiimin onnistuikin saavuttaa useat näistä tavoitteista. Julkaisussa ”Kaakkois-Suomen varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö Ruorissa toteutettua kehittämistyötä” (Auranen & Kirvesniemi 2008) on laaja valikoima Erikat-tiimin työn tuloksia muun muassa lomakkeistoa. Näiden lisäksi tiimi tuotti varhaiserityiskasvatuksen tilastointiohjelman. Tiimi on suunnitellut jatkavansa toimintaansa myös Ruori-hankkeen jälkeen.

Vuorohoitotiimi Karusellin toiminnan tavoitteena oli vuorohoidon seudullisen verkostoitumisen kautta lisätä vuorohoitohenkilöstön välistä keskustelua ja vuorovaikutusta sekä vuorohoitolapsen hyvinvoinnin tukemisen kehittäminen. Yksikkökohtaisia kehittämisen kohteita olivat kasvatuskumppanuuden kehittäminen, lapsen turvallisuuden tunteen kehittäminen ja henkilöstön välisen tiedonkulun ja tiedottamisen kehittäminen. Karuselli-tiimi toteutti arjen kehittämistoiminnan kuvauksia, joiden avulla voitiin kehittää kohdentaa kunkin toimintayksikön kannalta keskeisiin kohtiin. Verkostoitumista vahvistivat vertaiskäynnit muissa vuorohoitoyksiköissä. Toimintayksiköissä tehtyä kehittämistyötä jaettiin esimerkiksi pedagogisessa kahvilassa, jollaisia tapaamisia on jatkossa suunniteltu pidettävän. Karusellin tiimi on suunnitellut kokoontuvansa jatkossa muutaman kerran vuodessa.

Lapsen ääni-tiimin tavoitteena oli kehittää toimintatapoja, joissa saadaan lapsen ääni kuuluviin varhaiskasvatuksessa. Tiimin toiminnan tuotoksena syntyi Lapsen ääni – työkalupakki arviointiin, josta löytyy muun muassa lomakkeita, hyviä käytäntöjä ja kokemuksia (ks. Auranen & Kirvesniemi 2008). Lapsen ääni-tiimi ei jatka toimintaansa, mutta kehittäminen kunnissa jatkuu. **Saima-tiimin** tavoitteena oli seudullisen varhaiskasvatussuunnitelman luominen, joka tavoite myös saavutettiin. Saima-tiimi jatkaa kokoontumisiaan ja yhteistä kehittämistyötään.

Perhepäivähoidon kehittämistiimi Perhon toiminnan tavoitteena oli perhepäivähoidon pedagoginen kehittäminen, perhepäivähoidon turvallisuusohjeistuksen selkiinnyttäminen ja perhepäivähoidon rekrytointihaasteisiin vastaaminen. Kehittämistyön tuloksena syntyi työvälineitä perhepäivä-

hoidon pedagogiseen johtamiseen ja erityisesti varhaiskasvatussuunnitteluun, perhepäivähoidon turvallisuuskansio sekä vinkkejä perhepäivähoidon rekrytoinnin edistämiseen. Jatkossa Perho- tiimi laajentaa toimintaansa siten, että Etelä-Karjalan perhepäivähoidon ohjaajat kutsutaan koolle pari kertaa vuodessa.

Pedagogisen kehittämisen tiimin, Pedagon, toimintaa jakautui siten, että osa tiimistä kehitti pedagogista johtajuutta ja osa tiimistä loi vertaiskäynteihin perustuvaa varhaiskasvatussuunnitelman käytännön toteutuksen arviointimenetelmää. Pedagogiseen johtajuuteen kehitettiin ”kävelevän johtajuuden toimintamalli”, jossa ryhmässä työskentelevälle johtajalle voitiin järjestää aikaa toimia muiden työntekijöiden lähellä, pedagogisena johtajana. Varhaiskasvatussuunnitelman käytännön toteutumista arvioitiin puolestaan ”Luotsaaminen”, jossa hyviä käytäntöjä koottiin vertaiskäyntien avulla.

Monikulttuurisuustiimi Monikun tavoitteena oli yhdistää kolmessa kunnassa Imatra, Kotka ja Lappeenranta tehtyä varhaiskasvatuksen monikulttuurisuustyötä mm. keräämällä yhteen jo tehty kehittämistyö. Lisäksi tiimi halusi tehdä monikulttuurisuustyön kehittämissuunnitelman. Tiimin toiminnan tuotoksena syntyi tiedonkeruuohjelma monikulttuuritaustaisten perheiden määrän selvittämiseen. Muu työ jäi kesken.

Lastensuojelun ja päivähoidon yhteistyötiimi Lautan tavoitteena oli koota Imatralla Raution päiväkodin kehittämistyö ja Yhdessä enemmän –hankkeessa aikaansaatuja yhteistyömenetelmiä yksiin kansiin. Lautan tuotoksena syntyi julkaisu ”Seilaajan käsikirja – päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyömalli Imatralla”, jossa näitä kehittämistyön tuloksia kuvataan. Hyviä toimintatapojen levittäminen jatkuu Imatralla.

Tietoteknologiatiimi Kaasossa oli varhaiskasvatuksen osalta tavoitteena seudullinen tieto- ja viestintästrategian laatiminen, joka tavoite saavutettiin. Lisäksi tiimin toiminnan tuloksena saatiin koulutusta varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Tiimin toiminta ei jatku.

5.2 Koulutustoiminta

Ruori järjesti aloitusseminaarin lokakuun alkupäivinä vuonna 2006. Tällöin esiteltiin hanketta niin perushenkilöstölle kuin kuntien lautakuntien jäsenille ja yhteistyökumppaneille. Seminaarin avasi Imatran tuore kaupunginjohtaja Pertti Lintunen ja puheenjohtajana toimi Imatran kaupungin

kasvatus-, opetus- ja kulttuuritoimen toimialajohtaja Jussi Virsunen. Ylitarkastaja Katja Raita Etelä-Suomen lääninhallituksesta valotti varhaiskasvatuksen tilaa valtakunnallisesti. Kuulimme tässä ensimmäisessä yhteisessä kokoontumisessa myös ajatuksia verkostotyöstä sekä kuntien toiveita ja odotuksia kehittämissuunnan suuntaan. Aloitusseminaariin osallistui noin 40 henkilöä (ks. myös liite 5).

Ruorin toiminnan aikana toteutetut koulutuksen olivat kiinteästi valitun koulutussuunnittelulinjan mukaisia: koulutetaan aktiivisia toimijoita ja uskottiin omaan, paikalliseen osaamiseen. Ensimmäinen Ruorissa järjestetty koulutus oli tiiminjohtajille tarjottu Tiimin vetäjä-koulutus, jonka järjesti Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenian Kouvolan yksikkö. Kouluttajana toimi Ella Kärki. Koulutus koostui kahdesta lähipäivästä sekä ennakkotyöskentelystä ja välityöskentelystä. Koulutus tapahtui osin Virtuaalinen Verkko Valmennus – oppimisalustalla. Tiimin vetäjän koulutuksen osallistui 16 henkilöä, joista suurin osa oli tiiminjohtajia. Joistain tiimeistä oli kaksi osallistujaa. Lisäksi koulutukseen osallistuivat kehittämissuunnittelijat sekä EPM- hankkeen projektikoordinaattori.

Ruorin hankesuunnitelman mukaisesti vuonna 2007 kehittämissuunnittelija liitti koko Kaakkois-Suomen alueen varhaiskasvatustoimijat yhteistyöfoorumiin. Foorumitoiminnassa keskeistä oli mahdollisuus koota toimijat yhteen keskustelemaan sekä vaihtamaan kokemuksia ja ajatuksia varhaiskasvatuksen tärkeistä ja ajankohtaisista teemoista. Foorumi-ajatus tuki ideologisesti Ruorin lähtökohtaa paikallisen osaamisen esiin nostamisesta eivätkä olleet massatapahtumia tai varsinaisia koulutuksia.

Ensimmäinen Ruorin foorumi pidettiin Elimäellä huhtikuussa 2007. Foorumin alustajana oli Sanna Virtainlahti TacitPro Oy:stä. Hänen alustuksensa käsitteli hiljaista tietoa ja sen ilmentymistä varhaiskasvatuksen osaamisalueilla. Foorumin iltapäivässä jakaannuttiin työpajoihin jatkamaan keskustelua hiljaisesta tiedosta. Työpajojen teemoina olivat osaaminen ja hiljainen tieto omassa ammatissa (Sanna Virtainlahti), päiväkotitiedon tuottamisen tilana (Tiina Kirvesniemi) ja metaforat päivähoidon kehittämisessä (Johanna Auranen). Työpajojen työskentelystä tehtiin koanit, jotka löytyivät Ruorin verkkoympäristöstä. Ruorin ensimmäiseen foorumiin osallistui 37 varhaiskasvatustajaa. Ruorin toisen foorumin teemana oli työhyvinvointi. Foorumi pidettiin Lappeenrannassa marraskuussa 2007. Aamupäivän alustuksen piti Helena Kotro Socomista aiheesta mitä hyvinvointi on ruorilaisen arkityössä. Iltapäivällä foorumi jatkui toiminnallisissa pienryhmissä, joissa sisältöinä olivat Pilates ja työergonomia.

Kolmas foorumi oli Puolimatkan seminaari, jossa kokoonnuttiin tarkastelemaan jo aikaan saatuja kehittämistyön tuloksia Imatralla 28.11.2007. Tiimit esittelivät työtään moninaisesti ja monipuolisesti. Erikoistutkija Liisa Heinämäki Stakesta tarkasteli kehittämistyötä osana perustyötä.

Ruori on mukana myös Stakesin ja Socomin yhteistyössä aikaansaadun Kasvatuskumppanuuskouluttaja- koulutuksen järjestelyissä. Koulutus alkoi marraskuussa 2007. Koulutuksen tavoitteena on tuottaa Kaakkois-Suomen alueelle kasvatuskumppanuuden asiantuntijuutta ja valmiutta järjestää jatkossa Kasvatuskumppanuus-peruskoulutuksia. Jatkossa nämä niin sanotut kasku-kouluttajat tulevat muodostamaan tärkeä osan Kaakkois-Suomen varhaiskasvatuksen asiantuntijaverkosta, joka koordinoi ja tukee alueen kasku-peruskoulutusten järjestämistä. EPM-hankkeessa järjestettiin lukuisia kasvatuskumppanuutta käsitteleviä koulutustilaisuuksia muun muassa varhaiskasvatussuunnittelun ja esimiestyön kannalta.

Ruori järjesti Imatralla 6.3.2008 henkilöstön kehittämisen parissa työskenteleville alueen varhaiskasvatuksen toimijoille koulutustilaisuuden koulutussuunnittelusta varhaiskasvatuksessa. Tiina Kirvesniemi loi näkökulmia varhaiskasvatuksen koulutussuunnitteluun lainsäädännön ja johtajuuden sekä henkilöstön osaamisen kehittämisen kautta. Lisäksi koulutustilaisuudessa esiteltiin joitakin käytännön koulutussuunnittelua helpottavia työkaluja.

Turvallista ja monimuotoistuvaa varhaiskasvatusta vuoteen 2020 – koulutuspäivä järjestettiin yhteistyössä Etelä-Suomen lääninhallituksen kanssa Kouvolassa 11.9.2008. Koulutuspäivän antia olivat yli-insinööri Olli Saarsalmi esittelemä Päivähoidon turvallisuuskansio, ylitarkastaja Tarja Kahiluodon ajankohtaiskatsaus varhaiskasvatukseen sekä tutkija Kirsi Alilan esitys avointen varhaiskasvatuspalveluiden nykytilasta ja kehittämistarpeista.

Imatralla pidettiin 30.10.2008 Tulevaisuus-foorumi, jossa luotiin katsaus aikaansaatuun kehittämistyöhön. Cafe Ruorissa useat tiimit saivat mahdollisuuden kertoa foorumin osallistujille toteuttamastaan kehittämistyöstä. Tulevaisuus-foorumissa myös tutkija Päivi Virkki kertoi tutkimuksestaan lasten kokemuksista päivähoidossa.

Ruori-hankkeessa tehtiin linjaus, että se ei toimi koulutuksellisenä hankkeena siten, että pyrittäisiin levittämään laajalti hankkeen tavoitteita tukevaa koulutusta hankealueelle. Jotta saataisiin

mahdollisimman suuri hyöty verkostomaisesta kehittämisen rakenteesta, päätettiin koulutuksia kohdentaa hankkeessa aktiivisesti kehittämistyötä tekeville eli tiiminjohtajille ja -jäsenille. Tiimit saivat käyttää tietyn summan valitsemaansa koulutukseen, jonka tuli tukea joko tiimin toimintaa joko kehittämistyön osaamisen tai substanssin kehittämisen kautta. Tiimeille suuntautuva koulutus tuki myös tiimiytymistä ja yhteishengen lujittumista.

Ruori pyrki olemaan pikemminkin taustatukena varhaiskasvatushenkilöstön koulutussuunnittelun kehittämisessä, sillä hyvän koulutussuunnittelun voidaan sanoa olevan perimmiltään henkilöstön osaamisen parantamiseen tähtäävää toimintaa. Sosiaalihuollon täydennyskoulutusvelvoite tuli voimaan elokuussa 2005, ja se antaa joitakin takuita siitä, että henkilöstö saa haluamaansa tai tarvitsemaansa täydennyskoulutusta. Henkilöstön osaamisen kehittämisen kannalta täydennyskoulutuksen vaikuttavuuden arvioiminen on haasteellista. Voidaan jollakin tavalla yrittää arvioida sitä, millainen on koulutuksen vaikutus välittömästi koulutuksen jälkeen. Vasta pidemmän ajan kuluttua voidaan arvioida sitä, millainen vaikutus koulutus on työtoiminnassa ja sen tuloksissa sekä ennen kaikkea niiden paranemisessa.

5.3 Asiantuntijaverkosto

Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksessa, Socomissa, ja alueen varhaiskasvatuksen kehittämisen hankkeissa oli tavoitteena asiantuntijuuden ja erityisosaamisen jakamisen sekä levittämisen vahvistaminen. Asiantuntijaverkoston kautta loimme uutta tapaa vahvistaa alueellista asiantuntijuutta varhaiskasvatuksessa. Tämä asiantuntijuus on muodostunut paitsi muodollisen koulutuksen ja suoritettujen tutkintojen myös pitkän työkokemuksen kautta. Hiljainen tieto nähtiin arvokkaana osana varhaiskasvatuksen asiantuntijuutta.

Asiantuntijaverkoston toiminnassa nähtiin monenlaisia etuja. Asiantuntijan oma ammattiosaaminen ja – identiteetti vahvistuivat. Vertaisen käyttäminen koulutuksessa vahvisti myös muiden uskoa omaan osaamiseensa. Ulkopuolisen, kalliin koulutuksen käyttöä voitiin vähentää, sillä osajia löytyy lähempää kuin uskotaankaan.

Varhaiskasvatuksen asiantuntijaverkoston luominen aloitettiin alueen varhaiskasvatuksen hankkeissa 2004–2006 toteutetulla henkilöstölle suunnatulla koulutustarvekartoituksella, jossa kysyttiin myös vastaajien halukkuutta jakaa omaa asiantuntemustaan. Kartoituksessa saatu tieto päivitettiin toukokuussa 2007. Näin muodostui Kaakkois-Suomen varhaiskasvatuksen

asiantuntijaverkosto. Asiantuntijoiksi ilmoittautuneet, esimiehensä valtuuttamat ja sitouttamat varhaiskasvattajat, saivat luentomuotoisen koulutuksen, joka tuki ja kehitti heidän asiantuntijuuden jakamisen taitojaan. Asiantuntijat sitoutuivat pitämään yhden tilaisuuden, joka voi olla esimerkiksi seuraavanlainen: oman kunnan työntekijöille tilaisuus omasta asiantuntijuuden alueesta, naapurikunnan perhepäivähoitajille pidetty koulutusilta, naapuripäiväkodille kerrotaan hyviksi havaituista käytännöistä tai pienen koulutustilaisuuden alustus.

Asiantuntijaverkosto toimi siten, että tilaaja otti yhteyttä asiantuntijaan ja he sopivat keskenään tilaisuudesta ja sen ajankohdasta. Asiantuntijuuden jako tehtiin pääsääntöisesti virkatyönä. Tilaaja järjesti tilaisuuden kutsut ja varaa tilat. Asiantuntija dokumentoi koulutustilaisuuksista varhaiskasvatuksen kehittämistyöntekijöille.

Asiantuntijaverkosto kattaa koko Socomin alueen eli koko Kaakkois-Suomen varhaiskasvattajat. Asiantuntijaverkoston käynnistysvaiheessa tarjottiin verkostoon ilmoittautuneille sekä Ruorin tiiminjohtajille ja jäsenille asiantuntijuuden jakamisen koulutus syyskuussa 2007. Kouluttajana toimi Tarja Mykrä Educa-Instituutista. Koulutuksen tavoitteena oli muun muassa antaa ideoita ja käytännön ohjeita omaan alaan liittyvän koulutuksen suunnisteluun, toteutukseen ja arviointiin. Näitä tarvittiin sekä asiantuntijaverkoston jäsenenä että Ruorin kehittämistyön levittäjänä. Seuraavat asiantuntijaverkoston työkokoukset pidettiin 6.2.2008 Lappeenrannassa ja Kouvolassa 4.9.2008.

6. Muu hankkeen toiminta

Kaakkois-Suomen varhaiskasvatuksen kehittämissyysköt Ruori toimi Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Oy, Socomin, yhteydessä, jolloin osa kehittämistyöntekijöiden tekemästä työstä voidaan nimetä osaamiskeskustyöksi, jolloin laajassa sosiaalialan kehittämisen kentässä he edustivat varhaiskasvatusta ja pitivät huolta mm. varhaiskasvatuksen näkyvyydestä. Sosiaalialan osaamiskeskuksen yhteydessä toimiminen takasi hyvät verkostoyhteydet valtakunnallisesti.

Kutsuja Ruori-hanke sai myös erilaisiin asiantuntijatehtäviin ympäri Kaakkois-Suomea ja valtakunnallisestikin. Ruorin kehittämistyöntekijät toimivat viidessä (5) eri hankkeessa hankkeiden ohjausryhmissä puheenjohtajana, varapuheenjohtajana tai jäsenenä. Lisäksi toimittiin varhaiskasvatuksen asiantuntijaroolissa alueella ja valtakunnallisesti ainakin neljässä (4) erilaisessa ryhmässä/tiimissä. Arvokasta tämä yhteistyö ja asiantuntijatehtävissä toimiminen oli sen vuoksi, että hankkeen kehittä-

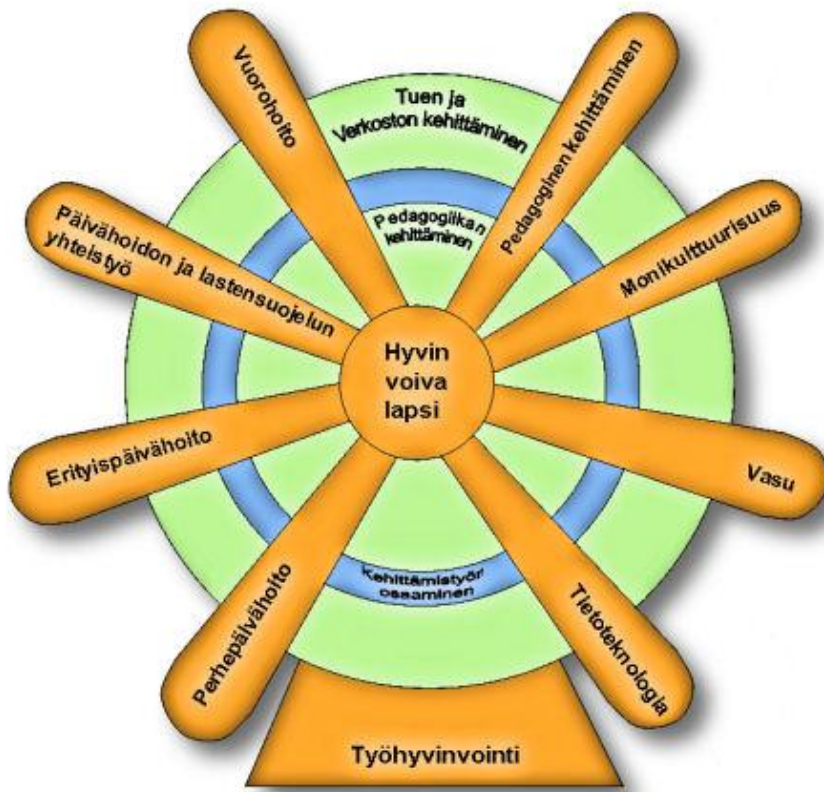
tämistyöntekijöillä oli laaja-alainen näkymä sekä alueen että valtakunnan lasten ja perheiden kanssa tehtävään hanke- ja muuhun kehittämistyöhön. Seuraavassa kehittämistyöntekijöiden ns. asiantuntijatehtäviä:

- EPM-hanke, Nuorten Palvelu ry/Socom kehittämisspäällikkö ohjausryhmän varapuheenjohtaja, kehittämissuunnittelija ohjausryhmän jäsen
- Paapu-hanke, Socom, kehittämisspäällikkö ohjausryhmän varapuheenjohtaja
- Kaaso-hanke, Kotka, kehittämisspäällikkö varhaiskasvatuksen asiantuntijaryhmän jäsen
- Mammaduuni –hanke, Palmenia, kehittämisspäällikkö ohjausryhmän puheenjohtaja
- Turvallinen lapsuus –hanke, Etelä-Suomen lääninhallitus, kehittämisspäällikkö/-suunnittelija asiantuntijaryhmän jäseniä
- Päly-ryhmä, Imatra, kehittämisspäällikkö varhaiskasvatuksen asiantuntija
- Varhaiskasvatuksen verkkokonsultaatio – hanke, Stakes, kehittämissuunnittelija ohjausryhmän jäsen
- Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikköverkosto, Stakes, kehittämisspäällikkö/-suunnittelija jäseniä
- Voske-verkosto, Sosiaalialan osaamiskeskukset, kehittämisspäällikkö/-suunnittelija jäseniä
- Seudun Paras, Etelä-Kymenlaakso, kehittämissuunnittelija varhaiskasvatuksen asiantuntija

7. Hankkeen tuotoksia

7.1 Verkostoitunut toimintamalli

Verkostoitunutta toimintamallia kuvaa Ruori-kuvio tai ruorikuva, joka syntyi, kun tiimijohtajat jäsensivät yhdessä suurta kehittämistyön kokonaisuutta (ks. ruorikuvasta enemmän Auranen & Kirvesniemi 2007). Jäsentelyä kaivattiin, sillä 18 kunnan kehittämistoiveet ja -tavoitteet piti saada hallitumpaan muotoon. Ruori-kuvio (kuvio 3) mahdollisti koko hankkeen kehittämistyön monipuolisen tarkastelun niin toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa kuin arvioinnissakin. Tiimien työtä voitiin lähestyä useasta eri näkökulmasta.

Kuvio 3. Ruorin kehittämiskuvio.

Seuraavassa esitetään esimerkin yhden tiimin tarkastelusta Ruori-kuvan avulla. Vuorohoitotiimi Karusellin kehittämistyön tavoitteet ja prosessit voidaan paikantaa Ruori-kuvion kehillä vaikkapa seuraavasti: eri vuorohoitoyksikköjen henkilöstön vuorovaikutuksen ja keskustelun lisäämisessä on kyse ensisijaisesti lapsen hyvinvoinnin turvaamisesta vuorohoidon myllerryksessä, sillä tiimiläiset yhdessä pohtivat vuorohoidon arjen haastekohtia kuvatessaan vuorohoitolapsen hoitajaksoa. Toisaalta vuorovaikutuksen ja keskustelun lisääminen parantaa henkilöstön työhyvinvointia sekä vertaistuen, toiminnan reflektoinnin että omaan työhön vaikuttamisen kautta. Kun eri yksiköiden hyviä toimintakäytäntöjä jaetaan, kehittämistyön osaaminen vahvistuu. Etelä-Kymenlaakson kunnista Kotka, Hamina ja Virolahti olivat mukana Karuselli-tiimissä ja tiimin toimintaan kuuluneet vierailut toisissa vuorohoitoyksiköissä olivat omiaan kehittämään verkostoja eri kuntien varhaiskasvattajien välillä. Verkostojen syntyessä niistä löytyy tukea monissa asioissa verkoston jäsenille. Vuorohoitopäiväkodeissa kasvatuksellinen toiminta eli pedagogiikka rakentuu arjessa hieman eri tavoin kuin tavallisissa päiväkodeissa. Vuorohoidon kehittämisessä on kuitenkin kokonaisvaltainen lähtökohta siten, että huolehtimalla lapsen turvallisuuden tunteesta ja hyvinvoinnista, huolehditaan myös lapsen hyvän kasvun, oppimisen ja kehittymisen edellytyksistä. Vuorohoidossa oikeastaan korostuu se, että lapsen päivään tai mihin vuorokauden aikaan tahansa

kuuluvat hoito- ja muut vuorovaikutustilanteet ovat tärkeitä kasvun ja oppimisen paikkoja sekä yhdessä muiden lasten kanssa leikkien ja siten, että kasvattajat tuovat päivän eri vaiheisiin kasvatuksen ja opetuksen ulottuvuuden.

7.2 Virtuaalinen yhteistyöfoorumi

Virtuaalinen yhteistyöfoorumi eli Ruorin verkkoympäristö toteutettiin kehittämisen työkaluksi. Sitä käytettiin kehittämistyön dokumentoinnin välineenä siten, että sinne kerättiin tietoa esimerkiksi kehittämistiimien toiminnasta. Verkkoympäristö toimi myös eri raporttien ja dokumenttien tietopankkina ja tarvittaessa jokaiselle Ruorin kehittämistyössä mukana olevalla oli pääsy kaikkeen kehittämisyksikössä tuotettuun tietoon. Verkkoympäristön avulla voitiin hallita kokonaisuutta ja jäsentää kehittämistoimintaa eri osiin, joista kokonaisuus syntyy. Verkkoympäristö toimi myös vuorovaikutuksen areenana keskustelutoiminnon kautta. Ruorin kehittämistiimit toimivat laajalla maantieteellisellä alueella, joten olisi ollut kohtuutonta matkustaa joka kokouksen takia. Mahdollisuus olla vuorovaikutuksessa tiimiläisten kanssa ilman että tarvitsi käyttää työpäivästään suurta osaa matkustamiseen, on nykyaikaisen työvälineen tehokasta käyttöä. Toki kasvokkaisia kohtaamisia tarvittiin, mutta varhaiskasvatuksen hektisessä arjessa tällainen vuorovaikutuksen käyttö on järkevää.

Kun päätimme ryhtyä käyttämään verkkoympäristöä, materiaaleja ei ole lähetetty sähköpostin liitetiedostoina. Tämä linja on pitänyt, joten Ruorin eri ryhmissä toimijat oppivat menemään verkkosivuille katsomaan ja etsimään tarvittavat dokumentit. Sähköpostitse viestittiin, että tietoa (esim. kokousmuistio) on viety verkkosivuille, jonne pääsemiseksi oli viestissä muistutettu polku, jota pitkin verkkosivuille pääsi. Lisäksi Ruorissa painettiin käyntikortin tyyppinen kortti Ruori-verkkoympäristön osoitteen ja käyttäjätunnusten jakamiseksi. Verkkoympäristöstä löytyivät hankkeen ajankohtaista tietoa, keskusteluympäristöjä, tapahtumakalenteri, tarvittavaa tiedotusmateriaalia toimijoille sekä linkkejä uusimpiin varhaiskasvatuksen tutkimuksiin ja julkaisuihin.

Verkkoympäristön käytön oppimiseksi järjestettiin alkuvuodesta 2007 koulutustilaisuuksia, joissa opastettiin henkilöstöä, lähinnä Rukkaset-ryhmän jäseniä ja tiimijohtajia, verkkoympäristön käyttöön. Samalla osallistujille luotiin omat käyttäjätunnukset, jotka mahdollistivat materiaalin viemisen verkkoympäristöön. Tiimijohtajat ja -jäsenet ylläpitivät verkkoympäristöä omien tiimiensä teemojen osalta. Kalenteriin he saivat merkitä tiimien omat tapahtumat ja kokoukset.

Ruorin verkkoympäristössä järjestettiin myös ns. verkkokokouksia, jotka osoittautuivat erinomaisiksi toimintatavoiksi tässä kiireisessä ja laajassa toimintaympäristössä.

Loppujen lopuksi näyttää siltä, että verkkoympäristöä opittiin käyttämään monipuolisesti. Kalenterista käytiin katsomassa tapahtumia ja sinne osattiin lisätä omia merkintöjä. Keskustelutoiminto oli aktiivisessa käytössä sekä tiimien omilla alueilla että myös muilla alueilla. Dokumentteja oli helppo ottaa käyttöön ja niitä osasivat useat aktiiviset kehittäjät verkkoympäristöön linkittää. Verkkoympäristö kasvatti jatkuvasti suosiotaan. Tällaisten sähköisten foorumien käyttö edellyttää tietokoneiden määrän lisäämistä varhaiskasvatuksen yksiköissä sekä aikaa ja osaamista niiden aktiiviseen käyttöön. Tämän päivän hoitolasten vanhemmille verkossa toimiminen on osa arkipäivää ja lapset oppivat jo pienestä pitäen tietokoneen käyttöön. On siis tärkeää, että varhaiskasvatushenkilöstö pysyy kehityksen kulussa mukana sähköisen viestinnän aikakaudella.

7.3 Opinnäytetöitä ja muita julkaisuja

Kaakkois-Suomen varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö Ruorin aikana 2006-2008 tuotettiin erilaisia julkaisuja, opinnäytetöitä ja muita kehittämistuotteita. Seuraavassa on lueteltu tuotoksia:

Julkaisut:

- "Ei merta edemmäs kalaan". Kaakkois-Suomessa toteutettua varhaiskasvatuksen kehittämistyötä. 2008. Johanna Auranen ja Tiina Kirvesniemi (toim.) Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisu A.5:2008. Lappeenrannan teknillisen yliopiston Digipaino: Lappeenranta.
- Kaakkois-Suomen varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö Ruorissa toteutettua kehittämistyötä. 2008. Johanna Auranen ja Tiina Kirvesniemi (toim.) Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisu B.5:2008. Kopioniini: Lappeenranta.
- Auranen, Johanna & Kirvesniemi, Tiina. 2007. Matkalla Kaakkois-Suomessa – varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö Ruorin alkutaival. Imatran kaupungin painatuskeskus: Imatra.
- Jauhiainen, Marjo. 2008. Matkalla kasvatuskumppanuuteen. Kasvatuskumppanuuskoulutukset osana Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikön toimintaa Kaakkois-Suomessa vuosina 2005 – 2008. Nuorten Palvelu ry:n julkaisu 2008.

- Taipale, Minna. 2008. Kohti kasvatuskumppanuutta. Tuloksia kaakkoissuomalaisesta varhaiskasvatushankkeesta. EPM - Early Prevention Methods - Varhaisen tuen toiminnalliset menetelmät. Hankearviointi. Nuorten Palvelu ry:n julkaisuja 2008.
- Navigoiden naapuriin. Anna hyvän kiertää varhaiskasvatuksessa. 2008. Helena Kuusisto, Pirjo Marttinen, Nina Sainio ja Raija Untolahti (toim.). Kuusankosken kaupungin varhaiskasvatus.
- Seilaajan käsikirja. Imatran kaupungin päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyö.
- Kontio, Tuula. 2008. Varhaiskasvatuksen seudullinen tieto- ja viestintätekniikkastrategia 2008-2015. Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisuja B.6:2008. Lappeenrannan teknillinen yliopisto Digipaino: Lappeenranta

Tilausopinnäytetyöt:

- Himmanen, Noora & Rehunen, Tiia. 2008. Perhepäivähoidon turvallisuuskansio. Etelä-Karjalan ammattikorkeakoulu, Sosiaali- ja terveysala. Lappeenranta. Sosiaalialan koulutusohjelma.
- Julkunen, Merja. 2008. ”Keltanokan kehitys ammattilaiseksi” vavu-koulutuksen tuella. Etelä-Karjalan ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysala. Lappeenranta. Sosiaalialan koulutusohjelma.
- Hömppi, Päivi. 2007. ”Arjen askareita”. Imatralaisten perhepäivähoitajien käsityksiä laadusta. Etelä-karjalan ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysala, Lappeenranta. Sosiaalialan koulutusohjelma.
- Puittinen, Anne. 2007. Monikulttuurisuuskansio Imatran päivähoitoon. Etelä-Karjalan ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysala, Lappeenranta. Sosiaalialan koulutusohjelma.
- Hanna Hassinen & Erika Hermasvuo-Monto. 2007. Opettajien käsityksiä erityistä tukea tarvitsevan lapsen siirtymästä esiopetuksesta alkuopetukseen Imatralla. Kartoitus. Erityispedagogiikan proseminaari. Erityispedagogiikan laitos. Jyväskylän yliopisto. Varhaiserityisopettajien koulutus.
- Kallioniemi, Mia. 2008. "Niks ja naks, ässä kaks". Suomi toisena kielenä - opas varhaiskasvatukseen. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma.
- Palsa, Saija. 2006. Yksin vai yhdessä lapsen parhaaksi – missä mennään päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyössä Imatralla 2006. Etelä-Karjalan ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysala, Lappeenranta. Sosiaalialan koulutusohjelma.

Muuta:

- Haitariesitteet > toteutettiin eri tiimien tuotoksista sekä koko hankkeesta
- Ruori-juliste > toteutettiin kuvaamaan Ruorin kehittämistyötä ja tiedottamisen välineeksi jokaiseen Kaakkois-Suomen päiväkotiryhmään, perhepäivähoitokotiin, kuntiin, oppilaitoksiin, yhteistyökumppaneille.
- Ruori-rintamerkki > toteutettiin yhteenkuuluvuuden merkiksi.

8. Lopuksi

Kaakkois-Suomen varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö Ruoria lähdettiin alun perin toteuttamaan ikään kuin kolmen linjan kautta. Ensinnäkin kyseessä oli varhaiskasvatuksen kehittämisen hanke, joita ei Kaakkois-Suomessa ole kovin montaa ollut toisin kuin esimerkiksi lastensuojelu- tai vanhustyössä. Toisena linjana Ruorin aikana rakennettiin varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkörakennetta, josta toivottiin pysyvää rakennetta. Kolmas linja oli kaakkoissuomalaisen varhaiskasvatuksen kehittämisen linja, jossa emme halunneet puhua eri hankkeista, vaan yhtenäisestä varhaiskasvatuksen kehittämisestä. Tämän linjan mukaan kehittämissyksikkö alun perin perustettiin sosiaalialan osaamiskeskuksen siipien suojiin, vaikka toiminta tapahtuikin kunnissa perustyössä.

On tärkeää kehittää varhaiskasvatuksen sisältöä. Varhaiskasvatuksen asema ja rooli tuntuu viime aikoina sekä vahvistuneen että heikentyneen. Varhaiskasvatuksen kehittämissyksiköt ovat saaneet aikaan varhaiskasvatuksen vahvistumista koko valtakunnan tasolla. Harmillisen usein virallisissa sosiaalialan suunnitelmateksteissä varhaiskasvatus nähdään vain ennaltaehkäisen lastensuojelutyön tai perheen tukemisen välineeksi. Tällöin hävitetään kokonaan varhaiskasvatuksen sisältö ja samalla sen syvin olemus, mm. pedagogiikka. Ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön tärkeyttä ja asemaa ei pidä millään muodoin vähätellä. Sen on tarkoitus olla kuitenkin jäävuoren huippu toiminnan voilyymia tarkastellessa: kun laaja perustason työ ei pysty lasta ja perhettä kasvatuskumppanuuden ja varhaisen puuttumisen menetelmien avulla tukemaan ja auttamaan, tulee järeämmät keinot ottaa käyttöön, jotta lapsen hyvä ja turvallinen kasvu voidaan turvata. Varhaiskasvattajat ovat olleet lapsuuden puolestapuhujia kautta aikojen. Ruorissa on pidetty hienosti varhaiskasvatuksen profiilia korkealla ja keskitytty olennaiseen eli siihen ruohonjuuritason työn kehittämiseen, jota erilaisissa varhaiskasvatuksen muodoissa eri koulutuksen saaneet varhaiskasvattajat tekevät. Kehittämistyön

keskiössä on hyvinvoiva lapsi, jota kehittämisen päämäärää tavoitellaan perustason varhaiskasvattajan työn kehittämisellä monella eri alueella.

Luottamus on elementti, joka on välttämätön seudullisen yhteistyön onnistumisessa. Kehittämistyön lähtökohtana on Ruorissa ollut se, että työryhmissä on ollut mukana motivoituneita ja innostuneita ihmisiä. Näin voidaan olettaa, että heillä on sisäinen motivaatio tehdä sovittu kehittämistyön osuutensa, johon muut osalliset voivat luottaa. Vaikka kehittämistyön sopimukset on tehty kehittämistyöhön osallistuneiden henkilöiden ja kehittämissyksikön välillä, ne eivät ole ainoa tae luottamuksen syntymiseen. Luottamus syntyy ja kehittyy, kun ihmiset tutustuvat toisiinsa ja toimillaan osoittavat olevansa luottamuksen arvoisia. Puheen ja tekojen täytyy olla sopusoinnussa. Ruorissa on lähtökohteisesti voitu luottaa toimijoiden hyvään tahtoon ja sisäiseen motivaatioon olla aktiivisena osallisena seudullisessa varhaiskasvatuksen kehittämisessä. Ongelmitta ei kuitenkaan olla selvitty. Tärkeää yhteisen luottamuksen synnyttämisessä on dialogin käyminen ylipäättänsä: pitää keskustella perusteellisesti ja koetella kanssakehittäjän näkemyksiä siitä, onko asiat ymmärretty samalla tavalla vai puhutaanko samoilla käsitteillä, mutta tarkoitetaan eri asioita. Yleisesti ottaen suullisesti sovitut ja muistiossa kirjallisesti varmennetut sopimukset ovat pitäneet. Kehittämistyöntekijöillä on ollut luja luottamus siihen, että tavoitteet voidaan saavuttaa monella eri tavalla ja tyyllillä. Tiiminjohtajilla on erilaiset tavat johtaa tiimiään, mutta yhtä kaikki jokainen tiimi on ollut tuloksekas ja siis luottamuksen arvoinen.

Kaakkois-Suomen varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö Ruorissa on toteutettu se mikä hankesuunnitelmassa kunnille luvattiin. Tosin pysyvää kehittämissyksikkörakennetta emme saaneet aikaan. Hankesuunnitelma on toiminut karttana ja matkasuunnitelmana tällä varhaiskasvatuksen kehittämisen matkalla. Kehittämissyksikkö Ruorissa on välillä pysähtynyt pohtimaan kannattaako orgaanisesti noudattaa tehtyä suunnitelmaa vai onko parempi, yhteiskunnan ja ympäristön muutoksien vuoksi, kääntää tai muuttaa suuntaa. Yhtenä ratkaisevana käänteenä matkalla näemme sen, että sisältöjen kehittäminen perustason työssä on ollut tässä hankkeessa arvokkaampaa kuin rakenteiden luominen. Rakenteet muuttuvat, mutta sisältö on ja pysyy. Näin olemme antaneet luovuuden tuulien tuivertaa hankkeessamme, meidän kaakkoissuomalaisessa kehittämissyksikössämme. Kunnilla on syytä olla ylpeitä varhaiskasvatuksen kehittäjistään.

Liite 1. Ruorin kehittämispäällikön ja –suunnittelijan työnkuvat

VARHAISKASVATUKSEN KEHITTÄMISYKSIKÖN KEHITTÄMISPÄÄLLIKÖN TEHTÄVÄT:

- Johtaa, ohjaa ja päättää tehtävien jaosta kehittämispäällikön ja – suunnittelijan välillä
- Kutsuu koolle ohjausryhmän ja Rukkaset-ryhmän
- Laatii hankkeen toteuttamissuunnitelman yhdessä Rukkaset-ryhmän ja kehittämistiimien kanssa
- Tiedottaa hankkeesta
- Vastaa osaltaan siitä, että hanke saavuttaa tavoitteet ja että kokonaistavoitteet jaetaan osavoitteiksi
- Osallistuu ohjausryhmään asioiden esittelijänä
- Varmistaa osaltaan hankkeen toteutuksen
- Neuvottelee, vakuuttaa ja innostaa
- Hoitaa yhteydenpidon sidosryhmiin
- Solmii ja ylläpitää verkostoja
- Tekee hankkeen väli- ja loppuraporttia
- Talouden seuranta

VARHAISKASVATUKSEN KEHITTÄMISYKSIKÖN KEHITTÄMISSUUNNITTELIJAN TEHTÄVÄT:

- Varmistaa osaltaan hankkeen toteutuksen
- Neuvottelee, vakuuttaa ja innostaa
- Osallistuu ohjausryhmään esittelijänä tarvittaessa
- Toimii ohjausryhmässä ja Rukkaset-ryhmässä sihteerinä
- Tiedottaa hankkeesta
- Hoitaa yhteydenpidon sidosryhmiin
- Solmii ja ylläpitää verkostoja
- Osallistuu hankkeen väli- ja loppuraportin laatimiseen

Liite 2. Ruorin tiimijohtajat ja niiden jäsenet kuntineen

Saima-ryhmä

Outi Kiviranta, Luumäki (tiiminjohtaja)

Tarja Seppälä, Lemi

Laila Leinonen, Luumäki

Ritva Nikkilä, Savitaipale

Reetta Juopperi, Suomenniemi

Liisa Tenhoviirta, Taipalsaari

(sij. Kirsi Hovilehto, Taipalsaari)

Kaisa Hämäläinen, Ylämaa

Lautta

Eeva-Kaisa Liukkonen, Imatra (tiiminjohtaja)

Mervi Virolainen, Imatra

Helena Määttä, Imatra

Yhdessä enemmän-hanke

Perho

*Anne Kouvo-Suutari, Lappeenranta
(tiiminjohtaja)*

Laila Leinonen, Luumäki

Maija-Liisa Länsivuori, Imatra

Raija Ylä-Jussila, Joutseno

Teija Hirvonen, Joutseno

Sirpa Kupiainen, Ruokolahti

Kati Falck, Rautjärvi

Lapsen ääni

Annikka Saarikoski, Parikkala (tiiminjohtaja)

Outi Silander, Virolahti

Paula Melartin/Maritta Kemppe, Hamina

Satu Repo, Parikkala

Satu Semeri, Miehikkälä

Pedago

Raija Untolahti, Kuusankoski (tiiminjohtaja)

Kirsti Pelkonen, Kotka

Nina Sainio, Kuusankoski

Pirjo Marttinen, Kuusankoski

Eeva Valkonen, Kotka

Airi Kojo, Imatra

Tietotekniikkatiimi

Maija Rikberg, Kotka (tiiminjohtaja)

Marjo Kippo, Joutseno

Helena Kuusisto, Kuusankoski

Jaana Lippojoiki, Imatra

Päivi Virkki, Lappeenranta

Helena Vihavainen, Lappeenranta

Eeva Leppänen, Pyhtää

Moniku

Sirkka Beloff-Kopperi, Imatra

Paula Kuikka-Kiljunen, Lappeenranta

Anne Pilhjerta, Kotka

Erikat

Pirjo Liakka, Imatra (tiiminjohtaja)

Sirkka Beloff-Kopperi, Imatra

Ritva Kostiainen, Imatra

Tiina Holm, Imatra

Riitta Hotakainen/Heli Vaulo, Hamina

Annamari Voutilainen, Joutseno

Susanna Kaljunen, Taipalsaari

Aira Vesivalo, Ruokolahti

Karuselli

Tiina Palviainen, Kotka (tiiminjohtaja)

Merja Hakanen, Hamina

Niina Länsimies, Kotka

Ilkka Muurman, Hamina

Heidi Porttila, Kotka

Maria Vapalahti/Kati Karaviita, Hamina

Miia Kuikko, Virolahti

Marja-Leena Andersson, Kotka

Liite 3. Tiiminjohtajien ja –jäsenten tehtäväkuvat.

TIIMIN JOHTAJA

- Tiimityöskentelyn suunnittelu
- Tiimin kokoon kutsuminen
 - tilan varaaminen
 - tarjoilu?
 - kutsujen lähettäminen
- Tiimin toiminnan johtaminen ja tiimiläisten innostaminen
- Tiedonkulun turvaaminen puolin ja toisin
- Tiimityöskentelyn dokumentointi
- Tiimin toiminnasta raportoiminen Johannalle/Tiinalle sekä tarvittaessa rukkasryhmälle
- Tiedottaa hankkeesta ja sen toiminnasta omassa toimipaikassaan/kunnassaan/toimintaympäristössään
- Osallistuu tiiminjohtajille ja -jäsenille kohdennettuihin koulutuksiin
- Tiedottaa omalle esimiehelleen

TIIMIN JÄSEN

- osallistuu tiimin kokouksiin tiimin yhdessä sopiman aikataulun mukaisesti ja kunnan määrittämien aikaresurssien (ks. sopimus Ruorin, kunnan ja työntekijän välillä) puitteissa
- antaa asiantuntemuksensa tiimin käyttöön
- osallistuu tiimityöskentelyn ja kehittämistyön dokumentointiin
- tiedottaa hankkeesta ja sen toiminnasta omassa toimipaikassaan/kunnassaan/toimintaympäristössään.
- osallistuu tiimin jäsenille kohdennettuihin koulutuksiin
- Tiedottaa omalle esimiehelleen

Liite 4. Tiedottaminen Ruorissa, Ruorista, Ruoriin... (ohjeellinen suuntaa-antava malli)

Kuka tiedottaa	Kenelle tiedottaa	Mitä mm. tiedottaa	Milloin/Missä... (jokainen ryhmä/taho voi miettiä tiedotusmahdollisuuksia myös omasta näkökulmastaan)
Kehittämistyöntekijät (Johanna, Tiina)	Ruorin ohjausryhmä	<ul style="list-style-type: none"> • Ruori-hankkeen eteneminen • Hankkeen päälinjat • Muu Ruorin toiminta • Muuta liittyen varhaiskasvatukseen 	<ul style="list-style-type: none"> • Kokoukset (n. 2 krt/vuosi) • Ruorin verkkoympäristö
	Ruorin Rukkaset-ryhmä	<ul style="list-style-type: none"> • Hankkeen eteneminen • Tiimien toiminta • Koulutukset • Muu Ruorin toiminta • Muuta liittyen varhaiskasvatukseen 	<ul style="list-style-type: none"> • Kokoukset • Ruorin verkkoympäristö
	Tiimijohtajat	<ul style="list-style-type: none"> • Tieto hankkeen toiminnasta kokonaisuutena • Kaikki tieto, jota hankkeen eteneminen edellyttää oman kehittämisteeman osalta 	<ul style="list-style-type: none"> • Tiimijohtajien työkokoukset • Ruorin verkkoympäristö
	Rahoittajat (STM + kunnat)	<ul style="list-style-type: none"> • Hankkeen eteneminen • Arviointi 	<ul style="list-style-type: none"> • Raportit • Maksatushakemukset • Voske-kokoukset (STM) • Etelä-Suomen lääninhallitus ja alueen sosket tapaamiset

Socom	<ul style="list-style-type: none"> • Hankkeen eteneminen • Kokemukset hankkeesta • ”Hyviä käytäntöjä” hanketyöhön • Varhaiskasvatustietoa 	<ul style="list-style-type: none"> • Henkilöstökokoukset • Kehittämispäivät • Raportit • Tarpeen mukaan
Oppilaitokset	<ul style="list-style-type: none"> • Tietoa tiimien/kuntien koulutus-tarpeista 	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteistyökokoukset • Tarpeen mukaan
Voske-verkosto (= sosiaalialan osaamiskeskusten varhaiskasvatusasiantuntijoiden verkosto)	<ul style="list-style-type: none"> • Hankkeen eteneminen • Kehittämistyö 	<ul style="list-style-type: none"> • Työkokoukset (2 krt/vuosi) • Osaamiskeskuspäivät
Kehittämisyksikköverkosto (= Stakesin ylläpitämä valtakunnallinen kehittämisyksikköverkosto)	<ul style="list-style-type: none"> • Hankkeen eteneminen • Kehittämistyön kokemukset • Toiveet omalta alueelta 	<ul style="list-style-type: none"> • Työkokouspäivät (2 krt/vuosi)
Media (sanomalehdet, tv, radio jne.)	<ul style="list-style-type: none"> • Tieto Ruorista • Hankkeen eteneminen • Ruorin koulutukset • Muut tapahtumat • Muu oleellinen tieto 	<ul style="list-style-type: none"> • Lehdistötiedotteet • Haastattelut • Tilaisuuden tullen • Ottamalla yhteyttä paikalliseen mediaan

Kuntien yhteyshenkilöt	Kehittämistyöntekijät (Johanna, Tiina)	<ul style="list-style-type: none"> Tietoa omasta kunnasta päin (esim. organisaatiouudistukset, henkilövaihdokset, muut kunnan hankkeet/kehittäminen) Muu Ruorin toiminnan kannalta tarpeellinen tieto 	<ul style="list-style-type: none"> Tarvittaessa Ruorin verkkoympäristö S-posti, puhelin jne.
	Kunnan varhaiskasvatushenkilöstö	<ul style="list-style-type: none"> Tietoa Ruorista Hankkeen eteneminen Koulutukset Muut tapahtumat 	<ul style="list-style-type: none"> Ruorin verkkoympäristö Socomin nettisivut Media Pieni juliste Ruorista
	Viranhaltijat (virkamiesjohto)	<ul style="list-style-type: none"> Tietoa Ruorista Hankkeen eteneminen 	<ul style="list-style-type: none"> Keskustelut kunnassa Kokoukset kunnassa Tapahtumat kunnassa Tarpeen mukaan
	Kunnan asianomainen lautakunta	<ul style="list-style-type: none"> Tietoa Ruorista Hankkeen eteneminen 	<ul style="list-style-type: none"> Lautakuntakirjeet (2 krt/vuosi) Tarpeen mukaan
	Media (sanomalehdet, tv, radio jne.)	<ul style="list-style-type: none"> Tieto Ruorista Hankkeen eteneminen Ruorin koulutukset Muut tapahtumat Muu oleellinen tieto 	<ul style="list-style-type: none"> Lehdistötiedotteet Haastattelut Tilaisuuden tullen Ottamalla yhteyttä paikalliseen mediaan
Ruorin ohjausryhmä	Oma organisaatio (+ kunnat joiden edustaja)	<ul style="list-style-type: none"> Hankkeen eteneminen Hankkeen päälinjat 	<ul style="list-style-type: none"> Tarpeen mukaan

	Media (sanomalehdet, tv, radio jne.)	<ul style="list-style-type: none"> • Tieto Ruorista • Hankkeen eteneminen • Ruorin koulutukset • Muut tapahtumat 	<ul style="list-style-type: none"> • Lehdistö tiedotteet • Haastattelut • Tilaisuuden tullen • Ottamalla yhteyttä paikalliseen mediaan
Ruorin Rukkaset-ryhmä	Oma kunta (johto, henkilöstö)	<ul style="list-style-type: none"> • Hankkeen eteneminen • Tiimien toiminta • Koulutukset • Muu tarpeellinen tieto 	<ul style="list-style-type: none"> • Tarpeen mukaan •
	Media (sanomalehdet, tv, radio jne.)	<ul style="list-style-type: none"> • Tieto Ruorista • Hankkeen eteneminen • Ruorin koulutukset • Muut tapahtumat 	<ul style="list-style-type: none"> • Lehdistö tiedotteet • Haastattelut • Tilaisuuden tullen • Ottamalla yhteyttä paikalliseen mediaan
Tiimijohtajat * toimittavat tietoa kehittämistyöntekijöille yhdyshenkilöjaon mukaan eli <i>Johanna:</i> Tietotekniikka, Moniku, Erikat <i>Tiina:</i> Perho, Pedagoginen kehittäminen, Karuselli <i>Marjo:</i> Lapsen ääni, Saima, Lautta	Kunnan varhaiskasvatushenkilöstö	<ul style="list-style-type: none"> • Tieto, joka heillä on Ruorista/hankkeesta • Kunnan kehittämisteeman eteneminen • Ruorin koulutukset 	<ul style="list-style-type: none"> • Tarpeen mukaan •
	Tiimien jäsenet	<ul style="list-style-type: none"> • Tieto hankkeen etenemisestä kokonaisuutena • Koulutukset • Muu kehittämisen kannalta olennainen tieto 	<ul style="list-style-type: none"> • Tiimien kokoontumiset • Ruorin verkkoympäristö
	Media (sanomalehdet, tv, radio jne.)	<ul style="list-style-type: none"> • Tietoa Ruorista • Oman tiimin kehittämistoiminta 	<ul style="list-style-type: none"> • Lehdistö tiedotteet • Haastattelut • Tilaisuuden tullen • Ottamalla yhteyttä paikalliseen mediaan

	Kehittämistyöntekijät (Johanna, Tiina, Marjo)	<ul style="list-style-type: none"> • Oman tiimin toiminta • Kaikki tieto mitä Ruori tarvitsee kehitettävistä teemoista 	<ul style="list-style-type: none"> • Tiimijohtajien tapaamiset • Ruorin verkkoympäristö • Sähköposti, puhelin •
Tiimien jäsenet	Kunnan varhaiskasvatushenkilöstö	<ul style="list-style-type: none"> • Tieto, joka heillä on Ruorista/hankkeesta • Kunnan kehittämisteeman eteneminen • Ruorin koulutukset 	<ul style="list-style-type: none"> • Tarpeen mukaan •
	Tiimijohtaja + tiimin jäsenet	<ul style="list-style-type: none"> • Oman kunnan kehittämisasiat oman teeman kannalta 	<ul style="list-style-type: none"> • Tiimien kokoukset • Ruorin verkkoympäristö
	Media (sanomalehdet, tv, radio jne.)	<ul style="list-style-type: none"> • Tietoa Ruorista • Oman tiimin kehittämistoiminta 	<ul style="list-style-type: none"> • Lehdistötiedotteet • Haastattelut • Tilaisuuden tullen • Ottamalla yhteyttä paikalliseen mediaan
Kuntien varhaiskasvatushenkilöstö	Vanhemmat	<ul style="list-style-type: none"> • Mikä on Ruori • Oman kunnan kehittämistoiminta 	<ul style="list-style-type: none"> • Esitteet • Kuntien nettisivut • Pieni juliste/kortti Ruorista
	Lapset	<ul style="list-style-type: none"> • Osallisuusnäkökulma 	<ul style="list-style-type: none"> • Yksiköt
	Media (sanomalehdet, tv, radio jne.)	<ul style="list-style-type: none"> • Oman kunnan kehittämistoiminta 	<ul style="list-style-type: none"> • Haastattelut • Tilaisuuden tullen

Hallinnoijakunta	STM/Etelä-Suomen lääninhal- litus	<ul style="list-style-type: none"> • Hankkeen eteneminen • Arviointi 	<ul style="list-style-type: none"> • Maksatushakemukset • Muut raportit
	Kehittämistyöntekijät	<ul style="list-style-type: none"> • Maksatushakemusten aikataulut • Talousasiat 	<ul style="list-style-type: none"> • Hallinnoijakunnan edustajan tapaamiset • Tarvittaessa
	Media (sanomalehdet, tv, radio jne.)	<ul style="list-style-type: none"> • Tieto Ruorista • Hankkeen eteneminen • Ruorin koulutukset • Muut tapahtumat • Muu oleellinen tieto 	<ul style="list-style-type: none"> • Lehdistötiedotteet • Haastattelut • Ottamalla yhteyttä paikalliseen mediaan

Liite 5. Eri tilaisuuksiin ja koulutuksiin osallistuneet.

Tilaisuus	Paikka	Aika	Osallistujien lukumäärä
Ruorin avajaisseminaari	Imatra	3.10.2006	40
Kasvatuskumppanuus- peruskurssin info	Lappeenranta	15.11.2006	20
Tiimin vetäjä-valmennus	Kouvola	2.11.2006– 12.2.2007	15
Hiljaisen tiedon foorumi	Elimäki	19.4.2007	36
Kasvatuskumppanuus- pilottikoulutus I	Lappeenranta	22.1.– 27.3.2007	12
Asiantuntijuuden jakaminen	Kouvola	6.9.2007	28
Teot tukemaan hyvinvointia varhaiskasvatustyössä -foorumi	Lappeenranta	8.11.2007	11
Kasvatuskumppanuus- koulutuskonsultaatiot päiväkoteihin	Lappeenranta	5.9.2007– 12.3.2008	40
Puolimatkan seminaari	Imatra	28.11.2007	78
Kasvatuskumppanuus mitä, miten? - koulutus	Luumäki, Taipalsaari	5.9.–9.1.2008	94
Kasvatussyhteistyön vuorovaikutus - koulutus	Imatra	11.10.– 15.11.2007	40
Asiantuntijaverkoston suunnittelupäivä	Lappeenranta	6.2.2008	21
Karusellin foorumi	Hamina	17.11.2007	62
Kasvatuskumppanuus II-koulutus	Lappeenranta	14.1.–8.4.2008	12
Koulutussuunnittelu-koulutus	Imatra	6.3.2008	7
Kasvatuskumppanuus osana varhaiskasvatussuunnitelmaa -koulutus	Hamina	14.2.– 21.2.2008	135
Kasvatuskumppanuus ja päivähoidon esimies -koulutus	Lappeenranta	5.5.–13.6.2008	24
Kasvatuskumppanuus- ja vavu-kouluttajien kesätapaaminen	Elimäki	10.6.2008	10

Asiantuntijaverkoston työkokous	Kouvola	4.9.2008	17
Turvallista ja monimuotoistuvaa varhaiskasvatusta vuoteen 2020	Kouvola	11.9.2008	122
Karusellin pedagoginen kahvila	Kotka	16.10.2008	21
Tulevaisuus-foorumi	Imatra	30.10.2008	66
Perhepäivähoidon alueellinen kehittämisspäivä	Joutseno	8.11.2008	135
Yhteensä koulutettuja			1046